

ධම්මනියාමකාවය - 30

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම්මනියාමනාවය - 30

පටිච්චසමුප්පාදය - අභිධම්මභාෂනීය

නය ක්‍රම වර්ණනාව

උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය ණය වර්ණනාව

(අවසාන කොටස)

2022.03.26 දින දේශනාව.

සංවිධානය : සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන්
විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම සාකච්ඡා මණ්ඩපය.

ධර්ම දේශනාවට Youtube ඔස්සේ සවන් දීම සඳහා

<https://youtu.be/vQ7Lbo-mBuk>

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අනුදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම් ආනය පිණිසයි.

පිටපත් කිරීම සහ සංස්කරණය:

එච්. ඒ. අමරතුංග
(දුරකථනය 041 2240228)

තාක්ෂණික ආයතත්වය:

චම්ලා අමරතුංග

මෙම පොත නැවත මුද්‍රණය කර පිරිසිදු ධම්
ආනයක් වශයෙන් නොමිලයේ
බෙදාහැරීමට කැමැති සැදැහැවතෙක් වේ නම්
දුරකථනයෙන් සංස්කාරක අමතා ඒ සඳහා
දේශකයන් වහන්සේගේ අවසරය ලබා ගන්නා
මෙන් කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන් විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම
සාකච්ඡා මණ්ඩපයේ අනුග්‍රාහකත්වයෙන්

zoom තාක්ෂණය ඔස්සේ

**අකුරැස්ස, ගල්ලල,
ඉදිගස්හේන ආරණ්‍ය සේනාසනාධිපති,
පූජ්‍ය ඉලුකේගම අත්ථදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ,
2022.03.26 වැනි දින පවත්වන ලද
ධර්ම දේශනාව යි.**

**පටිච්චසමුප්පාදය - අභිධම්මභාෂණීය
නය ක්‍රම වර්ණනාව
උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය ණය වර්ණනාව
(අවසාන කොටස)**

යන්න අරමුණු කරන ලද
මෙම ධර්ම දේශනාව

ඉමහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් සහ ඔබ සැම කෙරෙහි උපන් කරුණාවෙන් යුතුව
හැකි තාක් දුරට උන්වහන්සේගේ දේශනා විලාසයෙන් ම ලිඛිත
මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි.

සාකච්ඡාවක් ලිඛිත ව සකස් කිරීමේ දී, දේශනා විලාශය,
වචන උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය,
ආදී විවිධ ගැටලු හමුවන තැන් නීතිපතා විද්‍යමාන වේ.

කෙසේ වුව ද වර්තමානයෙහි බොහෝ දෙනා නිබඳ විමසන
පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳව වූ ක්‍රම වේදය ආ දී බුද්ධ දේශනාව
අශ්‍රැතවත් හුදී ජනයාට පැහැදිලි කර දීමේ අරමුණෙන් අප
ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් කරන ලද
මෙම දේශනය හොඳින් හදාරා පරිශීලනය කොට සමාධිමත් වීමේ
උත්සාහය ගන්නා මෙන් ඔබ සැමගෙන් ඉතා ඕනෑ කමින් ඉල්ලා
සිටිමු.

“තරාගතයන් වහන්සේ නමක් විසි අසභ්‍යයෙකු
පුරා දුක් විඳලා දුක් විඳලා, අවබෝධ කර ගත්ත මේ
දේ, ඒ තරම් දුකක් විඳින්නේ නැතුව, අපට අවබෝධ
කර ගන්න පුළුවන් කම තියෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා, මේකේ වටිනාකම හා මේකෙන්
ගැලවීමෙන් තියෙන ලාභය, කොයි තරම් මහත්
ලාභයක් ද ලැබෙන්නේ කියලා කෙනෙකුට හරියට
අරමුණු වුනොත්, මේ ගැඹුරු දේ වුනත්, සොයන්න,
විමසන්න, තේරුම් ගන්න පෙලඹෙන බව අපි කතා
කළා. අන්න ඒ නිසා, මෙතෙක්ට අපට හිත තියා
ගන්න, මෙතෙක්ට උත්සාහය ඇතිවෙන්න, කළ
යුත්තේ, මේ සංසාරයේ ස්වභාවය, භයානක කම
තේරුම් ගැනීම යි.

ඒ වගේම, මේ බුදු කෙනෙක් විසින් මේ ධර්මාවය
අපට අසන්නට සැලැස්වීම, මොන තරම් පෙරුම්
පුරලා ද මේක ලෝකයට විවර කරන්නේ. මේක
ලෝක විවරණ දේශනාවක් සේ සඳහන් වෙන, මේ
පටිච්චසමුප්පාදය මොන තරම් ගම්හිර ද, ඒ තුළ
මොන තරම් අප තුළ ප්‍රඥාවක් වැඩෙනවා ද, ඒ හැම
පැත්තක් ම කෙනෙක් සිතුවොත්, “අනේ මේ දේ
කොහොම හරි අපි අවබෝධ කර ගන්න ඕන” කියන
අන්න ඒ දැක්ම, කෙනෙකුට එනවා. ඉතින් අන්න ඒ
නිසා තමයි, ඒ දේ පිළිබඳව අපි ටිකක් උත්සාහවත්
වෙන්න ඕන. තේරුම් ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න
ඕන.

ඒ නිසා, අන්න ඒ බවත් මතක් කර ගෙන අපි, අද
දවසේ දී මේ පටිච්චසමුප්පාද දේශනාවට සවන්
දෙන්න උත්සාහවත් වෙමු.

ධම්මනියාමතාවය

පටිච්චසමුප්පාදය - අභිධම්මභාෂණීය

නය ක්‍රම වර්ණනාව

උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය ණය වර්ණනාව

(අවසාන කොටස)

2022.03.26දින පවත්වන ලද දේශනාව.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

අවිජ්ජාපච්චයා පච්චයා භික්ඛුවෙ සඞ්ඛාරො, උප්පාදොවා
තථාගතානං, අනුප්පාදොවා තථාගතානං, ධීනාවාසා ධාතු
ධම්මධීනිකා ධම්මනියාමතා ඉදපච්චයතා තං තථාගතො
අභිසම්භූජ්ඣති අභිසමෙති, අභිසම්භූජ්ඣත්වා අභිසමෙත්වා,
ආවික්ඛති දෙසෙති පඤ්ඤපෙති පටිඨපෙති විවරති විහජති
උත්තානිති, උත්තානිකරොති පස්සාති. අවිජ්ජාපච්චයා
භික්ඛුවෙ සඞ්ඛාරා ඉති ඛො භික්ඛුවෙ යා තනුතතා අවිතථා
අනඤ්ඤථා ඉදපච්චයතා අයං වුච්චති භික්ඛුවෙ
පටිච්චසමුප්පාදොතිති.

සියලු දෙනාට ම සම්මා සම්බුදු සරණයි, තෙරුවන් සරණයි.
අපි සුපුරුදු පරිදි පවත්වාගෙන එන දේශනා මාලාව වන,
පටිච්චසමුප්පාදය, අභිධම්මභාෂණීය දහම් නය කොටසට යි,
අදත් ඔබ සවන් දෙන්නේ.

අද මා අදහස් කළා, මේ පරිච්ඡේදය පවත්වා ගෙන ආපු මේ දේශනා මාලාව අද අපට අවසාන කරන්න පුළුවන් කම තියෙනවා. ඒ ගිය වර දේශනාවේ දී බොහෝ කොටස් සාකච්ඡා කළ නිසා යි. ඒ පරිච්ඡේදය අභිධම්මාඡන්දිය කොටසේ වෙනත් න්‍යායකින්, වෙනස් ම ආකාරයකින් මේ වර්තමාන පරිච්ඡේදය පෙන්වන න්‍යායයක් තමයි අද මේ කොටසේ කතා කරන්න තියෙන්නේ.

ඉතින් ඒක මූලික විස්තර කළ යුතු වැදගත් දහම් කොටස් කතා කරාම, සාමාන්‍යයෙන් අනිත් සියලු කොටස් පෙර පරිදි ම සමාන නිසා, අපට මේ දේශනා මාලාව අවසන් කරන්න පුළුවන් කම තියෙනවා.

මම, අද මාතෘකා කරපු සූත්‍ර පාඨය කිහිප වතාවක් ම මම මේ විදියට මාතෘකා කරලා දේශනා කරලා තියෙනවා. අදත් මේ පරිච්ඡේදය දේශනා මාලාවේ අවසානය නිසා තමයි, මම නැවත ඒ සූත්‍ර පාඨය සජ්ඣායනා කරන්නට, මතක් කරන්නට යෙදුනේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකයේ පහළ වුනත් නැතත්, මේ ධර්මතාවය, ධම්මධීනික ධම්මනියාමතාවය, ලෝකයේ පවතින බවයි තථාගතයන් වහන්සේ, සූත්‍ර පාඨයෙන් දේශනා කරන්නේ.

අවිද්‍යාව නිසා සඞ්ඛාරය ඇතිවෙනවා කියන ධර්මතාවය, සඞ්ඛාරය නිසා විඤ්ඤාණය ඇතිවෙනවා කියන ධර්මතාවය පිළිබඳව ඔබට මම නිතර මේ සූත්‍ර පාඨයෙන් පැහැදිලි කරලා තියෙනවා. ඒ නිසා, මම ඒකට ලොකු කාලයක් ගන්නේ නැහැ. නමුත් දේශනාව අවසානය නිසා තමයි මම මේක ඉදිරියට ගන්නේ.

ඉතින් මේ ධම්මනියාමතාවය හෙවත් මේ පරිච්ඡේදය කියන එක, පළමු වරට අවබෝධ කර ගන්නේ, ප්‍රත්‍යක්ෂ කර

ගන්නේ, සෝවාන් මාගීයේ දී යි. සෝවාන් මාගීයේ දී තමයි ඒක උපදවා ගන්නේ.

ඉතින් අපිත් මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ දේශනාවට අනුව යම්කිසි කෙනෙක් මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න උත්සාහවත් වෙනවා නම්, ඒ උත්සාහය, මෙතෙන්ට ඒම සඳහා. මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය අවබෝධ කර ගැනීමට ම යි මේ උත්සාහය, ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීම. ඒ වගේම, අපි යම් විදියකින් අපි හිත හදා ගෙන භාවනා කරමින් උත්සාහ දරනවා නම්, ඒ හැම උත්සාහයක් ම මේ ධර්මතාවය තුළ යි.

මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය තුළින් අපට කියවෙන්නේ, චතුරායඝිසත්‍යය පිළිබඳව යි. ඉතින් ඒ නිසා, මේ පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම් ගැනීම හා චතුරායඝිසත්‍යය තේරුම් ගැනීම කියන එක දෙකක් නෙවෙයි.

එතකොට, දුක, දුක ඇතිවෙන හේතුව පිළිබඳවයි මේ පටිච්චසමුප්පාදය තුළින් කියන්නේ. එහි නිරොධය පිළිබඳව, **නිරොධ කරන මාගීය** පිළිබඳව මෙයින් පැහැදිලි වෙනවා, මේ පටිච්චසමුප්පාදය අවබෝධ කිරීම තුළින්.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා, මේ ධර්මතාවය නො දන්නා කම නිසා අපි බොහෝ අය, හරියට අර අවුල් වෙච්චි නූල් බෝලයක් වගේ, බබුස්තණ පඳුරක් වගේ, මුල් ගොඩක් එකට බැඳිලා අවුල් වෙලා තියෙන්නා සේ, ලෝකයේ හැමෝ ම අවුලෙන් අවුලට පත් වෙලා ඉන්නා බව, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ බව ඔබ අහලා තියෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා, මේ හැම අවුලක් වියවුලකට ම හේතුව, මේ පටිච්චසමුප්පාදය තුළ අපි ජීවත් නොවීම නිසා යි. ඒ තුළ ජීවිතය හදා නො ගන්නා නිසා තමයි, මේ හැම දේකටම මූල. අපි මේ පටිච්චසමුප්පාදය නොයෙක් න්‍යායයන් වලින් කතා කරන්නේ ඒ නිසා යි.

මුලින් අපි සූත්‍ර ක්‍රමයට මේ පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳව කතා කළා. ඊට පසුව, ඒක දීඝී වශයෙන්, අපි විස්තර වශයෙන් ඒ ඒ අංග එකක් එකක් අංග අර ගෙන කතා කළා. ඒ වගේම, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන වෙනත් සූත්‍ර ආදේශ කර ගෙන, මේ ධර්මා අපි කතා කළා.

ඊට පස්සේ තමයි මේ අභිධම්මාජනිය කොටසට පැමිණුනේ. ඔබ දන්නවා මේක ස්වභාවයෙන් ම ගැඹුරුයි. අභිධම්මයේ අවබෝධයක්, දැනුමක් තියෙන කෙනෙකුට මේක වටහා ගන්න පුළුවන් පහසුවෙන්. එහෙම නැති අයට ටිකක් අමාරු යි. නමුත් අමාරු වුනත් මේ කරුණු කාරණා අපි තේරුම් ගත්තොත්, අපට මේ සසර ගෙවා ගන්න ලෙහෙසි බව, දුක ගෙවා ගන්න ලෙහෙසි බව මම මතක් කළා.

ඉතින් ඒ නිසා, කෙනෙකුට අරමුණු වෙනවා නම්, යමෙකුට මේ සංසාර දුකේ ස්වභාවය, භයානක සතර අපායේ දුක, මේ සියලු දුක් සංසාරයේ මේ තරම් ආපු මේ දුක් කන්දරාව නැති කර ගන්න. ඉතින් ඒ නිසා පහසුවෙන් ලෙහෙසි නැහැ. පහසුවෙන් පුළුවන් කමක් නැහැ. ඒකට යම් කැප කිරීමක් කළ යුතුයි.

තථාගතයන් වහන්සේ නමක් විසි අසභ්බෙය්‍යයක් පුරා දුක් විඳලා දුක් විඳලා, අවබෝධ කර ගත්ත මේ දේ, ඒ තරම් දුකක් විඳින්නේ නැතුව, අපට අවබෝධ කර ගන්න පුළුවන් කම තියෙනවා.

ඉතින් ඒ නිසා, මේකේ වටිනාකම හා මේකෙන් ගැලවීමෙන් තියෙන ලාභය, කොයි තරම් මහත් ලාභයක් ද ලැබෙන්නේ කියලා කෙනෙකුට හරියට අරමුණු වුනොත්, මේ ගැඹුරු දේ වුනත්, සොයන්න, විමසන්න, තේරුම් ගන්න පෙලඹෙන බව අපි කතා කළා. අන්න ඒ නිසා, මෙතෙක්ට අපට හිත තියා ගන්න, මෙතෙක්ට උත්සාහය ඇතිවෙන්න, කළ යුත්තේ, මේ

සංසාරයේ ස්වභාවය, භයානක කම තේරුම් ගැනීම යි.

ඒ වගේම, මේ බුදු කෙනෙක් විසින් මේ ධර්මතාවය අපට අසන්නට සැලැස්වීම, මොන තරම් පෙරුම් පුරලා ද මේක ලෝකයට විවර කරන්නේ. මේක ලෝක විවරණ දේශනාවක් සේ සඳහන් වෙන, මේ පටිච්චසමුප්පාදය මොන තරම් ගාම්භීරද, ඒ තුළ මොන තරම් අප තුළ ප්‍රඥාවක් වැඩෙනවා ද, ඒ හැම පැත්තක් ම කෙනෙක් සිතුවොත්, “අනේ මේ දේ කොහොම හරි අපි අවබෝධ කර ගන්න ඕන” කියන අන්න ඒ දැක්ම, කෙනෙකුට එනවා. ඉතින් අන්න ඒ නිසා තමයි, ඒ දේ පිළිබඳව අපි ටිකක් උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. තේරුම් ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න ඕන.

ඒ නිසා, අන්න ඒ බවත් මතක් කර ගෙන අපි, අද දවසේ දී මේ පටිච්චසමුප්පාද දේශනාවට සවන් දෙන්න උත්සාහවත් වෙමු.

හොඳයි, අද අපට පටිච්චසමුප්පාදයේ මෙතෙක් කතා කර ගෙන ආපු න්‍යාය සලකා ගත්තා ම, **ඒකචිත්තකෂණ** වශයෙන් කතා කර ගෙන ආපු පටිච්චසමුප්පාදයේ, ඒ සිතක්, සිතක් හට ගන්න කොට, ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ යම් යම් වෙනස්කම් සිද්ධ වෙනවා. එතකොට, ඒ වෙනස්කම් පිළිබඳව, න්‍යායයන් පදනම් කර ගෙන, ප්‍රත්‍ය ධර්මා හතරක් අර ගෙන අපි කතා කළා.

අර කියපු **පච්චයචතුස්කය, භේතුචතුස්කය, අඤ්ඤමඤ්ඤචතුස්කය, සම්ප්‍රයුක්තචතුස්කය** ආදී වශයෙන්. ඒ හැම වෙලාවේ ම කතා කළේ, ඒ මොහොතේ හිත හට ගන්න කොට, ඒ මොහොතේ පටිච්චසමුප්පාදය සිද්ධ වෙන ආකාරය හා ඊට පස්සේ, ඒ පටිච්චසමුප්පාදය තුළ අංග කොහොමද වෙනස් වෙන්නේ. අකුසල සිතකට තියෙන අංග ම නෙවෙයි, කුසල සිතකට තියෙන්නේ. ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග ම නෙවෙයි විපාක සිතකට තියෙන්නේ, **අභේතුක** සිතකට

තියෙන්නේ මෙහෙම යි. කුසල සිතකට මෙහෙම යි, අකුසල සිතකට මෙහෙම යි, විපාක සිතකට මෙහෙම යි, ක්‍රියා සිතකට මෙන්න මෙහෙම යි, මේ අංග ටික බලපාන්නේ. මොනවා ද ඒ අංග කිව්වේ? **අවිජ්ජාපච්චයා සඛිබ්බරො, සඛිබ්බරපච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන මේ අංග දොළහ ගැන යි මම මේ කතා කරන්නේ.

එතකොට, දැන් ඔබට දැනුමක් ගොඩනැගුණා, ඔබට අවබෝධයක් ආවා, අපි මෙතෙක් කල් සූත්‍ර ක්‍රමයට කතා කරපු එකම ආකාරය පටිච්චසමුප්පාදයේ, **අවිජ්ජාපච්චයා සඛිබ්බරො, සඛිබ්බරපච්චයා විඤ්ඤාණං** කියලා, මේ විදියට අපි දැන ගෙන හිටපු පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳව, ඇත්තට ම ඒ ඒ සිත් හට ගන්න කොට, මේ වගේ වෙනස්කම් වෙනවා. ඒක අපට නුවණින් වටහා ගත්තා ම ඇත්තටම ඒ දේවල් පිළිගන්න පුළුවන් කම තියෙනවා. ඒ නිසා අභිධම්මය කෙරෙහි, සූත්‍ර කෙරෙහි, ශ්‍රද්ධාවක් තියෙන කෙනාට හා යම් නුවණක් ඇතුළු සිතන කෙනාට ඒකේ ඇත්තටම ප්‍රායෝගික බව තේරෙනවා.

ඉතින් ඒ විදියට කතා කර ගෙන ආවේ, ඒ සිතක්, සිතක් තුළ පටිච්චසමුප්පාදය යෙදෙන ආකාරය පිළිබඳව යි. එතකොට, ඒවගේ වෙනස් වෙන අංග, ඇතැම් අංග නැති වෙලා යනවා. ඒ පිළිබඳව ඔබ දැන ගත්තා.

මෙතනදී, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ විදියට සියලු ධර්මා කතා කළා. ඒ කතා කළේ කොයි ආකාරයට ද? ධම්මසංඝගණයේ තියෙන **තික මාතිකාවට** අනුපිළිවෙළට තමයි කතා කර ගෙන ආවේ. **කුසලාධම්මා, අකුසලාධම්මා, අභ්‍යාකතාධම්මා**. එයින් කුසල ධර්මයෝ, අකුසල ධර්මයෝ, අභ්‍යාකතා ධර්මයෝ කියන පද තුන අර ගෙන තමයි, මේ පටිච්චසමුප්පාදය විස්තර කළේ.

නමුත් එයින්, මේ පටිච්චසමුප්පාද නයේදී, අකුසල ටික තමයි මුලින් ම ගත්තේ කියලා ඔබට මතක ඇති. අකුසල් ටික ඔක්කෝ ම විස්තර කරා. ඒ අකුසල් සිතක් හට ගන්න කොට

පටිච්චසමුප්පාදය කොහොම ද ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ කියලා.

ඊට පස්සේ කුසල් සිත ගන්නා. කුසල් සිත් හට ගන්න කොට කොහොමද, විපාක සිත් හට ගන්න කොට කොහොමද කියලා මේ විදියට කතා කර ගෙන ආවා, නය ක්‍රම හතරක් හා පච්චය ධර්මා, ප්‍රත්‍ය ධර්මා, හතරක් අර ගෙන කතා කර ගෙන ආවා. මේ විදියට, මේ සිත් අසුනවය ම, ඔය විදියට සම්පූර්ණයෙන්ම අවසන් කළා. අවසන් කරලා, මේ පටිච්චසමුප්පාදය හට ගන්න පුළුවන් වෙනත් විශේෂ ප්‍රත්‍යයක්, බුදුරජාණන් වහන්සේ මාතෘකා කර ගෙන, ඒ ප්‍රත්‍ය යටතේ පටිච්චසමුප්පාදය කතා කළා.

ඒ ප්‍රත්‍යය තමයි, උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියන එක. ඒ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියන එක. ඒ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව මට මතක නෑ එක වරක් මේ පටිච්චසමුප්පාදය කර ගෙන යන කොට කතාකරා ද කියලා. (ජයන්ත මහත්තයාට මතක ද දන්නේ නැහැ මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා මාතෘකාවක් කතාකරා ද කියලා. -- ස්වාමීන් වහන්ස. වෙනම ම කතා කරාද කියලා මතක නෑ ස්වාමීන් වහන්ස. හැබැයි ඔබ වහන්සේ සඳහන් කරපු බවක් නම් මතක තියෙනවා ස්වාමීන් වහන්ස.) හොඳයි, එතකොට මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියන එක විශේෂ ප්‍රත්‍යයක්. හැම දේකටම. අප තුළ හට ගන්න චිත්ත චෛතසික රූප කියන මේ ධර්මා හට ගන්න, විශේෂයෙන් උපකාර වෙන ප්‍රත්‍යයක්. මගේ පෞද්ගලික අදහස ඒ කිව්වේ.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විශේෂ ප්‍රත්‍යභාවය පිළිබඳව සලකා බලාගෙන තමයි, මේ වෙනත් න්‍යායකින් මේ පටිච්චසමුප්පාදය දේශනා කරන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ අදහස් කරන්න ඇත්තේ.

ඉතින් ඒ අනුව, මේ කතා කරපු සිත් අසුනවයටම, අවිද්‍යාව කියන එක උපනිශ්‍රය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා. උපනිශ්‍රය

වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙලා, මේ සිත් අසුනාවය ම උපදින්න පුළුවන් කියලා, මේ සිත් අසුනාවය ම පිළිබඳව, **අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරො, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං** කියලා මාතෘකා කරලා, අන්න ඒ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ඒක පිළිබඳව අට්ඨකතාවේ දී, සඳහන් කරලා තියෙනවා, මෙන්න මෙතැන ඔබට මම සාමාන්‍ය අදහසක් ගන්න කියන්නේ. **ඉදානි අපරොන පරියායෙන එකච්ත්තක්ඛණෙ පච්චයාකාරං දස්සෙතුං**, දැන් වෙනත් ආකාරයකින් මේ පච්චයාකාරය පෙන්වනවා කියලා අට්ඨකතාවේ විස්තර කරන්නේ.

පුන කතමෙ ධම්මා කුසලාති ආදි ආරද්ධං, කතමෙ ධම්මා කුසලාති කියලා නැවත ආරම්භ කරලා, ආරම්භ කරලා, **තත්ථ අවිජ්ජාපච්චයාති උපනිස්සයපච්චයතං සන්ධාය වුත්තං**. මේ කුසල ධර්මයෝ දැන් කුසල් සිත් පටන් ගන්න කොට, ඒ දැන් වෙනත් න්‍යායකින් කියන්නේ, වෙනත් න්‍යායයන් කියන කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉස්සරවෙලාම කුසල ධර්ම ටික ගන්නවා. කුසල ධර්ම ටික අර ගෙන මේ කුසල ධර්මයන්ට උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා. මේ විදියට පටිච්චසමුප්පාදය උපදින්න පුළුවන් ධර්මතාවයක් තියෙනවා කියලා අපට දේශනා කිරීම සඳහා උන්වහන්සේ ඉස්සරවෙලාම කුසල ධර්මයන් අර ගෙන පටිච්චසමුප්පාදය මාතෘකා කරනවා.

ඒ මාතෘකා කරලා, **කතමෙ ධම්මා කුසලා** කියලා පටන් ගන්නේ, **අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරො, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං** කියලා තමයි ඒ දහම් පෙළ පටන් ගන්නේ. එතකොට, මේ විදියට ඒකච්ත්තක්ඛණවද, අවිද්‍යාව කුසල් සිතකට ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ කොහොමද, උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයෙන් කියන එකයි මේ අට්ඨකතාවෙන් කියන්නේ. දැන් අපි ඒක කතාකරා.

මේ අපි පටිච්චසමුප්පාදයේ සූත්‍රභාෂ්‍යය කොටස් කතා කරන කොට, මේ පිළිබඳව විවර කළා. මේ සූත්‍ර ක්‍රමයේදී, හැම සිතක් ම පෙන්වන්නේ අවිජ්ජාපච්චයා සඛ්ඛාරා කියලා නිසා, එතකොට, කුසල් සිත් වලට කොහොමද අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ කියන එක මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියලා කතා කළා.

ඉතින් එතන දී, අපි මූලික සූත්‍රයට යන්න පෙර, මේ අට්ඨකතාවේ මෙන්න මේ විදියට තියෙනවා කියන එකයි මට මතක් කරන්න උවමනාව තිබුණේ. එතකොට, මේ හැම සිතකට ම අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙන්න පුළුවන් එක එක ආකාරයෙන්. එතකොට, මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යභාවය කියන එක විවිධයි.

ඒ නිසා, දැන් උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය කියලා, මේක සඳහන් වෙන්නේ, පටිඨානප්‍රකරනයේ සුවිසි ප්‍රත්‍ය වණ්ණා කරන කොට. එතකොට, ඒ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය කියන එකෙන් අදහස් කරන්නේ, චිත්ත චෛතසික රූප ධර්මයෝ ඉපදීමට, කොතෙකුත් ප්‍රත්‍ය තිබුනත්, මේ උපනිශ්‍රය භාවය හෙවත් බලවත් හේතු භාවය තිබුණේ නැත්නම්, තවත් හේතු ප්‍රත්‍ය කොතරම් තිබුනත්, ඒ චිත්ත චෛතසික රූප ධර්මයෝ උපදින්න පුළුවන් කමක් නැහැ. ඒ නිසා, මේ ඇතැම් මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයෙන් කියන්නේ බලවත් හේතු භාවයෙන් උපකාරයි කියන අර්ථය තමයි උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ.

එතකොට, උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය ආකාර තුනක් තියෙනවා. ආරම්භණ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය, අනන්තර උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය, පකතොපන උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය කියලා.

මේක විස්තර කරන කොට ඔබට තේරෙයි, මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය කියන්නේ මොකක්ද, ඒකේ බලවත් භාවය කියලා මා අදහස් කළේ මොකක්ද කියන එක. මොකද, බලවත් භාවය කිව්වාම

ඒක පොදුවේ අපට හැම එකකට ම ආදේශ කර ගන්න පුළුවන්. නමුත් මෙතනදී, මේ මොකක්ද මම කියන්න උත්සාහ කළේ කියන එක ඔබට තේරෙයි, මේක විස්තර කරන කොට, උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය කියන එක. මොකද, මේ ටික අපි විස්තර කර ගෙන තමයි, පටිච්චසමුප්පාදය පෙළට යන්න වෙන්නේ. ඒ නිසා.

එතකොට මම කිව්වා ඔබට **ආරම්භණ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය, අනන්තර උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය, පකතොපන උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය** කියලා, මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කොටස් තුන කට බෙදෙනවා.

ආරම්භණ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍ය කියලා අදහස් කළේ, ඇතැම් දේවල් අපි ගරු කොට අරමුණු කිරීම් වශයෙන් උපදිනවා. ලෝකයේ උසස් යැයි, ගරු යැයි කියලා, සම්මත අරමුණු තියෙනවා. අන්න ඒ අරමුණක් අපි අරමුණු කරාම, ඒ අරමුණේ තියෙන අන්න ඒ උසස් භාවය, ගරු භාවය නිසා, ඒක අරමුණු වෙලා, බොහෝ විත්ත වෛතසික ධර්මයෝ උපදින්න පුළුවන්.

උදාහරණයක් වශයෙන්, අපි කියමු කෝ, අපි බෞද්ධයෝ වශයෙන් හැමෝම, මේ රුවන්වැලි සෑය කියන එක දැක්කා ම, හිතන කොට, අපි හැමෝගේම හිතේ ඇඳිලා තියෙන ආරම්භණයක් තියෙනවා. එතකොට, මේ රුවන්වැලි සෑය පිළිබඳව අපට ඒ තරම් බොහෝ දුර ගෙවා ගෙන අපි යන්නේ, වන්දනාමාන කරන්නේ, දවස් ගණන් ඉන්නේ, ඔබ අහලා ඇති කෝටි ලක්ෂ ගණන් මේකේ විශාල පින්කම් කරමින්, ඒ වෙනුවෙන් සංවිධානය කරමින්, මොන තරම් කැප වෙනවා ද? ඇයි ඒ මේ තරම් කැපවීමක් කරන්නේ? ඒ තියෙන ගරු භාවය නිසා. ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඒ ධාතු නිදන් කරපු එබඳු වෛත්‍යරාජයාණන් වහන්සේ නමක්, ඉතාමත් ගරු කටයුතු, වන්දනා කළ යුතු දෙයක් නිසා.

දැන් ඔය බලන්න, මෙන්න මේ ආරම්භණය නිසා, පිංකමක්

කරන කොට හෝ අපට සිහි වෙන කොට, මොන තරම් අපි ඒ පිළිබඳ සිහි කරනවද, කතා කරනවද, ඒ වෙනුවෙන් කාලය කැප කරනවද කියලා.

දැන් මේක බලන විශේෂ භාවයක් නැද්ද ආරම්භයේ? මේ ගරු කළ යුතු භාවය මේ චෛත්‍යය තුළ තිබුණේ නැත්නම්, අපට වෙනත් මේ ප්‍රත්‍ය කොතරම් තිබුනත්, මෙබඳු අරමුණු ගැටෙන්න පුළුවන්. දැන් මේකේ මෙබඳු ගරු කළ යුතු භාවයක් නැතුව, නිකම්ම, ඔය විදියට ම චෛත්‍යය තිබුණා නම්, අපට ඒකේ එහෙම අරමුණු විමක් වෙන්වේ නැහැ.

ඒ නිසා, අන්න ඒ ගරු කටයුතු භාවය තමයි, මෙතන **ආරම්භය උපනිශ්‍ය** කියලා කියන්නේ.

ඒ වගේ තව දේවල් අපි ගත්තොත්, අපි සිල් රැකලා, අපි හොඳට සිලයක් රැකලා, සිලය පිළිබඳව අපට පුද්ගලාකාර සතුටක් ඇතිවෙලා, සිලය පිළිබඳව හිතනවා. එතකොටත් අපට ඒකේ නැවත නැවත විත්ත චෛතසික ධර්මයෝ උපදිනවා.

ඔබ හිතන්න ඔබට හොඳ ධ්‍යාන සමාධියක් ලැබිලා, ඒ සමාධිය පිළිබඳව ඔබට පුද්ගලාකාර කෘතියක්, ආශාවක්, වටිනාකමක් ඇති වෙනවා. එතකොට, ඔබට ඒ අරමුණ පිළිබඳව නැවත නැවත සිත් උපදිනවා.

ඔබ භාවනා කරන කොට, විදග්ගිනා වශයෙන් යම් දේවල් ඔබට වැටහුනාම, ධර්ම කාරණා වැටහෙන කොට, පෙර තමන් නොදැක්ක, අවබෝධ නොවෙව්වි දහම් කාරණාවන් පිළිබඳව අවබෝධ වෙන කොට, මේක පිළිබඳව ඔබ අරමුණු කර කර, සමහර විට ඔබ සොයා ගෙන ඇවිල්ලා, මේක පිළිබඳ විස්තර ඔබ ගුරුවරයෙකුගෙන් අසා ගන්නවා.

මෙන්න මේ විදියට ඒකේ වටිනාකමක්, ගරු භාවයක් තිබුණේ නැත්නම්, දැක්කේ නැත්නම්, අර කොතෙකුත් හේතු තිබුනත්,

මේ කාරණාව තිබුණේ නැත්නම්, ඒ විත්ත වෛතසික ධර්මයෝ උපදින්නේ නැහැ. මෙන්න මේකට තමයි **ආරම්භණ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයය** කියලා කියන්නේ.

අන්න එහෙම ප්‍රත්‍ය භාවයක් තිබුණු නිසා, බොහෝ විත්ත වෛතසික ධර්මයෝ උපදිනවා. ඒකට කියනවා, **ආරම්භණ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයය** කියලා.

අනන්තර උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය: ඊට පස්සේ ඊළඟ තමයි, **අනන්තර උපනිශ්‍රය** කියලා කියන්නේ, මම මේ විස්තර කරන්නේ මොකක් ද කියලා ඔබ අදහස තියා ගන්න. එතකොට අනන්තර උපනිශ්‍රය කියලා කියන්නේ සිතක් ඉපදිලා, ඊළඟ සිත උපදින්න උපකාරකය, බලවත් ලෙස උපකාරකය. **අනන්තර ප්‍රත්‍යය** කියලා අපි කතා කළා ප්‍රත්‍යයක්. ඒකට හා සමානයි. නමුත් මේ **අනන්තර ප්‍රත්‍යයේ ධර්ම** හා ප්‍රත්‍යයෙන් **උපන් ධර්මයෝ** සමානයි. ඒ වුනත් මෙතනදී, බලවත් ලෙස උපකාරවීම වශයෙන් තමයි, **අනන්තර උපනිශ්‍රය** කියලා කියන්නේ.

දැන් උදාහරණයක් ලෙස ගත්තොත් අපි, **චක්ඛුවිඤ්ඤාණ** සිතට අනතුරුව උපදින, සම්පට්ච්ඡන සිත, ඒ අරමුණ පිළිගන්නා සිත. චක්ඛුවිඤ්ඤාණ සිත ඉපදුණේ නැත්නම්, ඒකට අනතුරුව කවදාවත් **සම්පට්ච්ඡන** සිත උපදින්නේ නැහැ.

ඒ වගේම, අපට යම් කුසල් සිතක් උපදිනවා නම්, මේ කුසල් සිතට පෙර, සිත වන, **චොක්ඛපන සිත**, ඉපදුණේ නැත්නම්, කවදාවත් **ජවන්** වශයෙන් උපදින ඒ කුසල් සිත හෝ අකුසල් සිත උපදින්නේ නැහැ.

අන්න ඒ වගේ, දැන් මේ සිත් උපදින කොට අපි දන්නවා, මේ සිතකට සිත් උපදින්නේ පිළිවෙලකට කියලා. ඒ නිසා, මුල් සිතේ හට ගැනීම නො වුනා නම්, ඊළඟ සිත උපදින්නේ නැහැ.

මෙන්න මේ **අනන්තර උපනිශ්‍රය භාවය** කියලා කියන්නේ,

අපට අලුතෙන් සිතක් උපදින කොට, හැම වෙලාවේ ම, ඊට පෙර සිතේ හට ගත්ත, සිතේ උපකාරය අවශ්‍ය වෙලා තියෙනවා. ඒ සිත විද්‍යාමාන වශයෙන් නැහැ. කවදාවත් සිත් දෙකක් එකවර උපදින්නේ නැහැ. නමුත්, ඒ සිත ඉපදිලා නිරුඳවීම නැමති ධර්මතාවය නිසාම, ඊළඟ සිත උපදින්න ප්‍රත්‍ය වෙනවා. මෙන්න මේක තමයි, **අනන්තර උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය** කියලා කියන්නේ.

ඒ නිසා, අපට කවදාවත් රූපයක් අරමුණු වෙලා, අපට කුසල් සිතක් උපදින්න නම්, අභිධර්මයේ චිත්ත වීථි ගැන පැත්තකින් තිබ්බොත් ඔබ, සාමාන්‍යයෙන් අපි මේ ගැන කතා කළොත්, ඔබට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිබඳව ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවීම වශයෙන් කුසල් සිතක් උපදිනවා. සංඝයා වහන්සේ නමක් දැක්කා ම, ඔබට කුසල් සිතක් උපදිනවා.

දැන් මේ කුසල් සිත උපදින්න, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඒ රූපය දැක්කේ නැත්නම්, කවදාවත් ඒ කුසල් සිත උපදින්නේ නැහැ. ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් කෙරෙහි දානයක් දෙන්න, දන් හැන්දක් බෙදන්න හෝ වන්දනා කරන්න කියලා කුසල් සිතක් ඔබට ඉපදුණේ, ඒ සංඝ දර්ශනය ඉපදිවිට නිසා යි. ඒ සංඝ දර්ශනය නූපදුනා නම්, එහෙම සිතක් උපදින්නේ නැති වෙන්න තිබුණා.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා, ඒ චක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත ඉපදුණු නිසා, ඒකට අනතුරුව, අර කියන දානය දීම වශයෙන් හෝ වන්දනා කිරීම වශයෙන් ඒ කුසල් සිත ඉපදෙන්න අර මුලින් හට ගත්ත චක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත බලවත් උපකාරයක් බව ඔබට නුවණින් කල්පනා කරොත් තේරෙනවා. අන්න ඒක තමයි **අනන්තර උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය** කියලා කියන්නේ.

ප්‍රකතොප නිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ, ප්‍රකතොප නිශ්‍රය කියලා කියන්නේ ප්‍රකෘති වශයෙන් අපි කියමුකො පුද්ගලයෙක් කෙරෙහි අප තුළ ඇති කර ගත්ත දැඩි බැඳීමක්, ඇලීමක්.

උදාහරණයක් වශයෙන් කියමු: ස්ත්‍රියක් කෙරෙහි කෙනෙකුට රාගයක් ඇතිවෙනවා. මේ රාගය නිසා, ඒ නිසා ම, වරින්වර, නැවත නැවත, බොහෝ සිත් උපදින්න පුළුවන් කම තියෙනවා, ස්වභාවයෙන් ම.

ඒ වගේම කෙනෙකුට, ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිවෙලා, කුසල් සිත් දියුණු කර ගෙන, භාවනා කරලා තියෙන කෙනෙකුට, කෙල්ලෙසයක් එන කොට ම, ස්වභාවයෙන් ම මේ තමන් තුළ අකුසලයක් ආවේ, මේක තමන්ට අහිත පිණිස, දුක් පිණිස පවතින දෙයක් කියලා, අර නිතර නිතර භාවනා කරලා, අකුසලයේ ආදීනව දැන ගෙන තියෙන කෙනාට, අකුසලයක් උපදින කොට, ස්වභාවයෙන් ම ඒ සිත එනවා.

දැන් ඔබ මේවා අත්දැකලා ඇති. මේ කියාපු ඔක්කෝම ඔබ අත්දැකලා තියෙනවා. නමුත් මේවා හට ගන්නේ මෙහෙමයි කියලා නො දන්නා කම විතරයි ඔබට තිබුණේ.

මේවා නො දන්නා කම නිසා අපි මේවා කෙරෙහි මුලා වෙලා, පුද්ගලභාවයෙන් මට මෙන්න මෙහෙම සිතූණා, මෙහෙම සිත් ඉපදුණා, මෙහෙම අදහසක් ආවා, දැන් මගේ සිත මෙන්න මේ වගේ කියලා අපි කතා කරනවා. හැබැයි, කතා කරාට අපි කවදාවත් දැන ගෙන හිටියේ නැහැ, මෙන්න මේ වගේ, මෙන්න මෙහෙම ප්‍රත්‍ය ස්වභාවයක් තියෙනවා කියලා. ඒ නිසා, මේවාට ධර්මය නො දන්නා අය බොහෝ සෙයින් මේවාට මොකද කරන්නේ? සත්ත්ව-පුද්ගල අදහස් ඇති කර ගෙන, ඒ එන තොරතුරු ටික, ඒකට ඇඳනවා.

මම මේ විදියට කරපු නිසා මෙහෙම වුනා, මෙහෙම වුනා කියලා කතා කරනවා. නමුත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරන්නේ, මෙන්න මේ හේතු ඵල ධර්මාවයක් මේ තුළ තියෙන නිසා, මෙන්න මේ ධර්මාවය තුළ තමයි මෙහෙම වෙන්නේ කියලා.

ඉතින් මේක අපට ගත්තහම මේ වතීමාන ජීවිතයක විතරක් නෙවෙයි, සංසාර පුරුද්දක් වශයෙන් ගත්තත්, බොහෝ භාවනා කරලා තියෙන අය, බොහෝ කුසල් කරලා, දන් දීලා තියෙන අයට, ඒවා මේ ජීවිතයේ පුරුදු කළේ නැතත්, එයාලාට ස්වභාවයෙන් ම ආනය දෙන්න අරමුණක් එනකොටම, ඇතුළතින් කුසල් සිත් උපදිනවා, “මේ දේ කළ යුතුයි” කියලා. මෙන්න මේකට කියනවා, **ප්‍රකතොප නිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය** කියලා. ස්වභාවයෙන් ම, ප්‍රකෘතියෙන් ම, ඒ සිත් උපදින්න ප්‍රත්‍ය වෙනවා, අර විදියට බොහෝ කාලයක් ඒ දේවල් හුරු කරලා, පුරුදු කරලා තිබීම නිසා.

ප්‍රකතොප නිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය, බොහෝ හුරුව නිසා, එයා ඒක කුසලයටත් වෙන්න පුළුවන්, අකුසලයටත් වෙන්න පුළුවන්. අකුසල් හුරු කළොත් ස්වභාවයෙන් ම පොඩි අරමුණක දී ත්, අකුසල් සිත් ස්වභාවයෙන් ම නැගිලා එන්න පුළුවන් කම තියෙනවා.

ඉතින් මෙන්න මේ **උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය** කියන එක, මේ විදියට, කුසල් සිතට, අකුසල් සිතට, විපාක සිතට, ක්‍රියා සිතට, හැම එකට ම මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය වෙන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා, කුසල් සිතක් අකුසල් සිතකට උපනිශ්‍රය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා. ඒ වගේම, අකුසලයක්, කුසලයකට උපනිශ්‍රය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙන්න ත් පුළුවන්.

ඉතින් මෙන්න මේ පටිච්චසමුප්පාදයේදී, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු වෙනත් න්‍යායකින් මේ පටිච්චසමුප්පාදය පෙන්වන කොට, මේ කුසල් සිතට අවිද්‍යාව උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියලා කිව්වේ මෙන්න මේ ආකාරයෙන්.

අපි ආපහු පෙළට යමු:

මේ සූත්‍රයේ ඒකචිත්තක්‍ෂණ පටිච්චසමුප්පාදය කතා කරන්නේ.

මේ වෙනත් න්‍යාය පටන් ගන්න කොට, කුශලධර්මයේ කවරහ යත්: යම් කලෙක, රූපාලම්බන වේවයි, සද්දාරම්මණයක් වේවයි, ගන්ධයක්, රසයක්, ඵොට්ඨබ්බයක්, ධර්මාලම්බන වේවයි, යළි යම් ගන්ධයක් අරමුණක් ඇරබෑ සොම්නස් සහගත වූ, ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත වූ, කාමාවචරකුසලචිත්තය උපදනේ වේ ද. මේ පළමුවෙනි කුසල් සිත යි. එසමයෙහි, අවිද්‍යාප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාරය වෙයි. සංස්කාරප්‍රත්‍යයෙන් විඥානය වෙයි. විඥාන ප්‍රත්‍යයෙන් නාමය වෙයි, නාමප්‍රත්‍යයෙන් ඡෂ්ඨායතනය වෙයි, ඡෂ්ඨායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පඨිය වෙයි, ස්පඨි ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනාව වෙයි, වේදනාප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රසාදය වෙයි, ප්‍රසාදප්‍රත්‍යයෙන් අධිමෝක්ෂ වෙයි, අධිමෝක්ෂ ප්‍රත්‍යයෙන් භවය වෙයි, භවප්‍රත්‍යයෙන් ජාතිය වෙයි, ජාතිප්‍රත්‍යයෙන් ජරා මරණ වේ. මෙසේ මේ දූෛස්කන්ධයාගේ සමුදය වේ කියලා, මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඔය විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ මාතෘකා කරනවා.

එතකොට, මෙහි අනිත් සියලු අංග එකයි. ඒ වගේම අර කතා කරපු න්‍යායයන් හතරම, **නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, නාමපච්චයා එස්සො, නාමරූපපච්චයා ඡට්ඨායතනං,** කියන මේ න්‍යායයන් හතරම, ඔක්කොම ටික කතා කළා, මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය යටතේ.

එතකොට, මේ කුසල ධර්මයකට අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙන්තේ කොහොම ද කියන එක අපි මීට කලින් මතක් කළා. අපි නැවත මතක් කර ගත්තොත්, මේ අවිද්‍යාව කියන එක, අප්‍රහීනව අප තුළ තියෙන නිසා තමයි, අපි හැම වෙලාවේ ම කුසල් ධර්මයන් කරන්නේ.

දැන් උදාහරණයක් වශයෙන් ගත්තොත්, අපි ධර්මය අහලා අපි දන්නවා, අපි මේ මේ විදියේ අකුසල් කරලා තියෙනවා, අකුසල් වෙලා තියෙනවා, තමන් තුළ ලෝභය තියෙනවා, ද්වේෂය තියෙනවා. මේ හැම එකක් ම හට ගන්නේ තමන් තුළ තියෙන

මෝඩකම, අවිද්‍යාව නිසා යි කියලා. මේ අවිද්‍යාව මෝඩකම නිසා, බොහෝ අකුසල් අපි සිදු කරලත් තියෙනවා, සිදු වෙන්නත් පුළුවන් කම තියෙනවා කියලා, අපි ධර්මය දැන ගෙන, ධර්මය තුළින් අහලා තියෙනවා.

අන්න ඒ නිසා, මේ අවිද්‍යාවෙන් මිදෙන්න නම්, අපි දන් දෙන්න ඕන, සිල් රකින්න ඕන, භාවනා කරන්න ඕන, ධර්මය ඉගෙන ගන්න ඕන කියලා, මේ විදියට අපට බලවත් උවමනාවක්, උත්සාහයක් එන්නේ කුමක් නිසා ද? මේ කියන අවිද්‍යාව අප තුළ අප්‍රහීනව පවතින නිසා යි. ඒ නිසා, මේ අවිද්‍යාවෙන් කොහොම හරි ගැලවෙන්න ඕන කියන මෙන්න මේ අදහස නිසා, අපි, දන් දෙනවා, සිල් රකිනවා, භාවනා කරනවා.

දැන් ඉපදුණේ කුසල් සිතක්. මෙන්න මේ කුසල් සිත උපදින්න අපට අර කියන අවිද්‍යාව, අප තුළ අප්‍රහීනව පවතින අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය විමක් වෙලා තියෙනවා.

ඒක ඔබ නුවණින් කල්පනා කළොත්, ඔබේ ප්‍රායෝගික ජීවිතයම ඔබට වැටහෙනවා. මේ අවිද්‍යාව නොතිබුණා නම්, අපට මේ ධර්මයේ පුහුණු වීම, දන් දීම, සිල් රැකීම අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ.

කුමක් නිසා ද? මා මීට ඉස්සෙල්ලා මතක් කළා, අකුසලයේ යම් තාක් බලපෑම තියෙනවා නම්, ඒ අකුසලය ප්‍රභාණය කිරීමටයි, කුසලය කියන එකේ අවශ්‍යතාවය තියෙන්නේ.

යම් කලක මේ අපි මාර්ගී සිත් උපදවා ගෙන ධර්මය සහමුලින්ම අවබෝධ කර ගත්තේ නම්, අරිහත් මාර්ගී සිත, එල සිත ඉපදුනායින් පස්සේ, සියලු අකුසල ධර්මයෝ ප්‍රභාණය වෙලා යනවා. අනුශය සහමුලින්ම නැති වෙලා ගියාම, ස්වභාවයෙන් ම කුසල ධර්මයෝද නූපදීමට යනවා. ඒ නිසා, කුසලාකුසල ධර්මයන් නූපදීමට යනවා.

ඒ කුසල ධර්මයන් ඉපදුණේ යම් තාක්, යම් අනුශය ධර්මයක් යම් තාක් පවතිනවා ද, ඒ තාක් කුසලය කියන එක, විවිධ මට්ටම් වලින් අවශ්‍ය වෙනවා. අන්න ඒ නිසා, මේ කුසල් සිත් වලට ද අවිද්‍යාව ඔය ආකාරයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා.

එතකොට, පළමුවෙනි කුසල් සිතේ ඉඳන්, ඊට පස්සේ අපි දන්නවා, කුසල් සිත් අටක් තියෙනවා. ඒ කුසල් සිත් අටම. ඔය විදියට උපදින්නේ, අවිද්‍යාව උපනිශ්‍රය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙලා.

එතකොට, උපනිශ්‍රයභාවයෙන් වතීම්‍යයේ ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියන කොට, එතැන දී, ඒ සිතේ අවිද්‍යාව යෙදෙනවා නෙවෙයි. අර අපි කිව්වේ, අපි කතා කළේ, නො යෙදී ද මේක ප්‍රත්‍ය වෙන්න පුළුවන් කියලා. යමක් උත්සාහයකින් කරන්න අවශ්‍ය නැහැ. ඒ උත්සාහයකින් නොකරත්, ඇතැම් දේවල් ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියන එක ඔබට මා මුලින් උදාහරණ එහෙමත් අර ගෙන මතක් කරා.

දැන් ගෙදර නෝනා කෙනෙක් ඉන්නවා නම්, ඒ මහත්මයා ගෙදර ඉඳීම ම, ඒ නෝනා තුළ යම් බයක් නැතුව, විශ්වාසයක් ඇතුව ඊට වුනත් ඉන්න පුළුවන් කම ඇතිවෙන්නේ, ඒ ගෙදර ඉන්න තමන්ගේ ස්වාමියා යමක් කරලා නෙවෙයි. ඒ ඉඳීම තුළ පමණයි. ඉතින් අන්න ඒ වගේ තවත් උපමා අර ගෙන මා මතක් කළා, ඇතැම් දේවල් තියෙනවා, සිතේ නො යෙදීන් ප්‍රත්‍ය වෙන දේවල් තියෙනවා. නොයෙදී. ඉතින් අන්න ඒ වගේ, ඒ විදියට මේ හැම සිතකට ම මේ විදියට ප්‍රත්‍ය වෙනවා.

ඒ නිසා දැන් සාමාන්‍යයෙන් අපි හිතේ ප්‍රත්‍ය වෙන කොට, **අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරො, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං** කියලා, මේ විදියට පටිච්චසමුප්පාදය දේශනා කරලා, ඒ හිතේ තියෙන ධර්ම ඊට පස්සේ පැහැදිලි කරනවා, තත්ථ කථමො අවිජ්ජා කියලා. ඒ විදියට පැහැදිලි කරනවා.

නමුත් මෙතනදි, ඒ අවිද්‍යාව හිතේ නැති නිසා, ඒ හිතේ තියෙන

ධම් පැහැදිලි කරන කොට, ඉස්සරවෙලාම පටිච්චසමුප්පාදය පැහැදිලි කරලා, ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ එක් එක් අංග අර ගෙන පැහැදිලි කරනවා.

එතකොට, ඔබ දන්නවා, සිතක් හට ගන්න කොට, ඒ හිත හට ගත්තේ මෙන්න මෙහෙමයි. පටිච්චසමුප්පාද අංග වලට අනුව කියලා පටිච්චසමුප්පාදයේ පෙළ පෙන්වනවා. පෙළ පෙන්වලා, ඒ හිතේ මෙන්න මේ අවිද්‍යාව තියෙනවා, කුසල මූලය නම් කුසල මූලය තියෙනවා. කුසල මූලය කිව්වේ මොකක්ද, එකල්හි අවිද්‍යාව කිව්වේ මොකක්ද කියලා, එකින් එක පැහැදිලි කරනවා කියලා ඔබ දැන ගත්තා.

නමුත් මේ සිතේ, අවිද්‍යාව සිතේ සම්ප්‍රයුක්ත වෙලා නැති නිසා, ඒ මාතෘකාව, **තත්ථ කතමො අවිජ්ජා** කියලා නෙවෙයි, එකල්හි අවිද්‍යාව කවරේද කියලා නෙවෙයි. **තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා** කියලා තමයි, අර අංග විස්තර කරන කොට පටන් ගන්නේ. ඒ හේතුව, ඒ සිතේ තියෙන්නේ, හට ගත්ත චේතනාව නිසා.

දැන් මේ චේතනාව කියන එක සිත සමග සහජාත වෙලා තියෙනවා මිසක්, අවිද්‍යාව සමග සම්ප්‍රයුක්ත වෙලා හෝ සහජාත වෙලා නැහැ. ඒ නිසා, **තත්ථ කතමො අවිජ්ජා** කියලා, එකල්හි ඒ අවිද්‍යාව කිව්වේ මොකක්ද කියලා, මාතෘකා කරලා විස්තර කරන්න බැහැ. මොකද, ඒ සිතේ අවිද්‍යාව නැහැ නේ. ඒ නිසා.

ඉතින් ඒ නිසා, **තත්ථ කතමො අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරො: යා චෙතනා සඤ්චෙතනා චෙතයිත්තං. අයං චූළිච්ඡි අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරො.** එතකොට, **අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංඛාරය** කිව්වේ මොකක් ද? ඒ සිතේ තියෙන චේතනාව හෙවත් සඞ්ඛාරය. එහෙම චේතනාවක් තිබුණු නිසා තමයි, එබඳු සිතක් හට ගත්තේ. ඒ සිත හට ගන්න, ඒ සිතේ අවිද්‍යාව යෙදෙන්නේ නැතුව, උපනිශ්‍රය වශයෙන් අවිද්‍යාව අප්‍රභිණ

වශයෙන් පැවතීම නිසා, මේ කුසල් සිත හට ගන්නා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අර වෙනත් න්‍යායයක් අර ගෙන මේ පටිච්චසමුප්පාදය පෙන්වනවා. (ඇත්තටම මේ දේවල් දැන ගන්න එක හරි හොඳයි).

මේ විදියට තමයි මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ සිත් අටම, පෙන්වන්නේ. ඒ විදියට, මේ කුසල් සිත් ටික පෙන්වලා, අකුසල් සිත් ටික පෙන්වනවා. අකුසල් සිත් වලට නම් ප්‍රශ්නයක් නැහැ නේ ඒක, කොහොමත් අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙනවා නේ. ඊට පස්සේ, විපාක සිත් ටික පෙන්වනවා. අර කියාපු සිත් ඔක්කෝම පෙන්වනවා.

නමුත් මෙතන විශේෂත්වය තමයි, මාගී සිත්, එල සිත් ගත්තා ම, මාගී සිත්, එල සිත් වලටත් මේක පෙන්වනවා.

මේවා දැන් ඊට පස්සේ පෙය්‍යාලම් ක්‍රමයට තමයි පටිච්චසමුප්පාදය පෙන්වන්නේ. මොකද, මේ නය පැහැදිලි වුනාම, අනිත් සියලු අංග ඒ න්‍යායයන් ඔක්කෝම සමාන නිසා, මේ අදහස, මේ නය යටතේ, අර විදියට ම, පෙර කතා කරපු විදියට ම, මේ පටිච්චසමුප්පාදය දත යුතුයි කියලා මේ පෙළේ දී, පෙය්‍යාලම් ක්‍රමයට තමයි සියලු දේ පෙන්වන්නේ.

කතමෙ ධම්මා කුසලා: යස්මිං සමයෙ, ලොකුත්තර ඝට්ඨානං භාවෙනි නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං දිට්ඨිගතානං පහානාය පට්ඨාය භූමියා පත්තියා ප්‍රථම භූමිය කියලා කියන්නේ මොකක් ද? සෝවාන් එලයට පත්වීම සඳහා යම් සිතක් උපද්ද, උත්සාහයක් කරයි ද, එකල්හි ඒ සිත ඉපදුනහම **තස්මිං සමයෙ අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරො, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමං, නාමපච්චයා ඡට්ඨායතනං, ඡට්ඨායතනපච්චයා එස්සො, එස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා පසාදො, පසාදපච්චයා අධිමොක්ඛො, අධිමොක්ඛපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා**

ජරාමරණං ඵචමෙතස්ස ධම්මානං සමුදයො හොති.

මෙන්න මේ විදියට, අර විදියට ම යි අනිත් ටික. නමුත් මේ ලෝකෝත්තර සිතකටත්, අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙනවා. දැන් අපට ඇත්තටම මේකේ කෙනෙකුට පුදුම හිතෙන්න පුළුවන්, ඒ කොහොම ද එහෙම වෙන්නේ කියලා. නමුත් ලෝකෝත්තර සිතක් උපදිනවා ද, අවිද්‍යාව අනුශ්‍ය කියන එක නො තිබුණා නම්?

එතකොට, මෙතන අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ, **සමතික්‍රමන** වශයෙන්, **ප්‍රභාණය කිරීම** වශයෙන්, ලෝකෝත්තර සිතට **අවිද්‍යාව** ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා, මේ අට්ඨකතාවේ සඳහන් වෙලා තියෙනවා.

අපි ඒක තව දුරටත් පැහැදිලි කර ගත්තොත්, ඒ ලෝකෝත්තර සිතක් සඳහා අපි යම් තාක් උත්සාහ කරනවා නම්, මා මුලින් කියාපු ආකාරයට, අප තුළ **අවිද්‍යාව අප්‍රහීනව තියෙන නිසා.**

ඒ නිසා ලෝකෝත්තර සිතක් ඒ විදියට උපදවා ගන්න උත්සාහවත් වෙලා වෙලා, අන්තිමේට, මාගී සිතක් වශයෙන් යම් ලෝකෝත්තර සිතක් උපදිනවා නම්, ඒ උපදින්නේ, අවිද්‍යාව ඒ අකුසල් ප්‍රභාණය කිරීම වශයෙන්. **අවිද්‍යා අනුශ්‍ය,** ඒ ලෝකෝත්තර සිතත් එක්ක **තදංග වශයෙන් ප්‍රභාණය** වෙනවා. ඊට අමතරව, **සක්කායදිට්ඨිය, විචිකිච්චා, සීලබ්බතපරාමාස** කියන අකුසල ධර්මයෝ සහමුලින්ම ප්‍රභාණය වෙනවා.

ඒ **අවිද්‍යාව** කියන එක නො තිබුණා නම්, ප්‍රත්‍යභාවය නො තිබුණා නම්, මේ ලෝකෝත්තර සිතකද අවශ්‍යතාවයක් නැහැ. ඉතින් අන්න ඒ නිසා, ඔබට තේරෙනවා ඇති. ඒකේ යම් ගැටළුවක්, ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා නම්, සාකච්ඡාවෙන් අහන්න.

ඒ නිසා, මේ ලෝකෝත්තර සිතට ද, අවිද්‍යාව මේ විදියට උපනිශ්‍රය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙනවා. එතන උපනිශ්‍රය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ, අවිද්‍යාවේ ප්‍රභාණය කිරීම හෙවත් **සමතික්කමන වශයෙන්** අවිද්‍යාව මේ ලෝකෝත්තර සිතට ප්‍රත්‍ය වෙනවා. ඒ විදියට, ලෝකෝත්තර සිත් හතරට ම අවිද්‍යාව මේ විදියට ප්‍රත්‍ය වෙන බව මේ ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

ඒ නිසා මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ එක සිතක් අර ගෙන, ඊට පස්සේ, අනිත් සිත් ඔක්කොම පෙය්‍යාලම් කරමින් ඒ ක්‍රමයට දාලා තියෙනවා.

ඒ විදියට, **කුසල් සිත් ගත්තහම, අකුසල් සිත් ගත්තහම, ක්‍රියා සිත්, විපාක සිත්, අභේතුක සිත්, මේ හැම එකක් ම, අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ධාරො,** කියලා පටන් අර ගෙන මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ සියලු නය බුදුරජාණන් වහන්සේ විස්තර කරනවා.

ඕක තමයි මේ අලුත් න්‍යායක් හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ අර ගෙන විස්තර කළේ.

ඒ නිසා, ඒකේ අපි දැනගත යුතු විශේෂ කරුණු හැටියට ඔන්න ඔය ටික තමයි අපට සඳහන් කරන්න තියෙන්නේ. ඒ නිසා, මේ සිත් ඒ සිත සමග උපදින අනිත් කාරණා ප්‍රත්‍ය වීම් ඔක්කෝම සමාන නිසා, මම නැවත නැවත ඒ දේවල් කතා කරන්න යන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා, අපට මේ සම්බන්ධයෙන් හෝ වෙනත් දෙයක් සම්බන්ධයෙන් ගැටළු තියෙනවා නම් ඒ ගැටළු හෝ සාකච්ඡා මාගීයෙන් මේක පැහැදිලි කර ගන්න එක තමයි වටින්නේ.

මේ විදියට, බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පටිච්චසමුප්පාදය **ඒකචිත්තකණ්ණ** වශයෙන් මාතෘකා කරලා, ඒ සිතේ පටිච්චසමුප්පාදය යෙදෙන ආකාරය, මුලින් ම අර විදියට

න්‍යායකින් විස්තර කරලා, පැහැදිලි කරලා, අන්තිමට, මේ විදියට මේ අවිද්‍යාව කියන එක අර ගෙන, සියලු සිත් සම්බන්ධ කරලා, පැහැදිලි කරලා පෙන්වනවා.

ඒ සියලු සිත් වලට අවිද්‍යාව සිතේ යෙදිලා නෙවෙයි ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ, අවිද්‍යාව උපනිශ්‍රය වශයෙන්, ඇති භාවයෙන්, විද්‍යාමාන භාවයෙන්, ප්‍රත්‍ය විමකුත් වෙන්න පුළුවන්. එහෙම ද මේ සිත් හට ගැනීමට, මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඉපදීමට, මේ අකුසලය කියන එක ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියන එක, දැන ගත යුතුයි කියන ආකාරයක් තමයි, මෙතනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට මේ වතීමාන අභිධම්මාඡනය වශයෙන් පෙන්වන, මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ පැහැදිලි කරලා පෙන්නලා තියෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා, මෙතෙක් අපි කතා කර ගෙන ආපු දේශනා මාලාව, පටිච්චසමුප්පාදය, මෙතැනින් එහා ලොකු විස්තරයක් කරන්න නැහැ. ඉතින් ඒ නිසා, අපි දේශනාව සමාලෝචනයක් වශයෙන් කරලා, සාකච්ඡාවට ඉඩ තියලා, මම දේශනාව හමාර කරනවා.

එතකොට අපි මෙතෙක් මේ අවුරුද්දේ ආරම්භයේ ඉඳන් කතා කර ගෙන ආවේ පටිච්චසමුප්පාදයේ අභිධම්මාඡනය කොටස යි. එතනදී, අපි සිත් වශයෙන් අර ගෙන කතා කරලා, වතීමානයේ එක සිතක් තුළ පටිච්චසමුප්පාදය යෙදෙන්නේ කොහොම ද කියලයි, කතා කළේ.

ඉතින් ඒ නිසා, මේවා මම හිතන්නේ ටිකක් ගැඹුරු නිසා, ඇතැම් අයට මේවා තේරුම් ගැනීමේ අපහසුවක් ඇති. නමුත්, ඔබට යම් සිතක් ආවොත් මේ ලෝක ධර්මාවය, මෙතෙක් අපි කතා කර ගෙන ආපු ඒ සූත්‍ර ක්‍රමයට වඩා, මේ ප්‍රායෝගිකව සිත් උපදින කොට, මේ පටිච්චසමුප්පාදය මේ විදියට වෙනස් වෙනවා, මේ විදියට අංග ක්‍රියාත්මක වෙනවා කියලා, අන්න ඒ දැනුම තමයි අපට අවශ්‍ය. ඒ දැනුම අපට ඉවහල් වෙනවා, යම්කිසි කෙනෙක් ප්‍රශ්නයක් ඇහුවොත් හෝ අනාගතයේ හෝ

යමක් බලන කොට, ඒවා පිළිබඳව අපට අදහසක් ගන්න, තීන්දු තීරණයක් ගන්න, හෝ විද්‍යාත්මකවත් කිරීමේ දී යම් ක්ලේශයක්, දුරු කර ගැනීමට, මේවා යම් යම් ප්‍රමාණ වලින් අපට උපකාර වෙනවා.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා තමයි අපි, ගැඹුරු වුනත්, අමාරු වුනත්, මේ දේවල් අපි කතා කළේ. ඉතින් ඒ නිසා, අභිධර්මය ඉගෙන ගෙන දන්නා අයට, මේවා බොහෝම ප්‍රණීත දහම් කාරණා. ඒකට හේතුව තමයි, ඇතැම් කෙලෙස් දුරු කර ගන්න, දෘෂ්ටිය දුරු කර ගන්න, ආත්ම සංඥාව අයිත් කර ගන්න, මේවා බොහෝ සෙයින් උපකාර වෙනවා, ඒ ගැඹුරු දහම් කාරණා දැන ගැනීමෙන්.

අපි මේ දේශනා මාලාව ම මෙතෙක් කර ගෙන ආවා. ඉතින් ඒ දේශනා මාලාව තුළ, සියලු දේවල් විස්තර කරන්න පුළුවන් කම තිබුණේ නැහැ. යම් කොටසක්, රාමුවක් යටතේ තමයි විස්තර කළේ. මොකද, මීට වඩා දීඝී වෙනවා අපි එකක් එකක් අර ගෙන විස්තර කළා නම්.

ඒ නිසා, ඒ ඇතැම් සමාන කොටස් තියෙන දේවල්, ඒ දේවල් අනන්‍යව විස්තර කළේ. මොකද, නැවත නැවත විස්තර කිරීම අපහසු නිසා.

ඒ වගේම, සිත් වශයෙන් ගත්තා ම සිතුවත් අපි අර ගෙන ඒවා කොටස් වලට බෙදලා, මේවා කෙටියෙන් මහා ගොඩක් කතා කළාමත්, ඒකත් කෙනෙකුට අවුලක් වෙන්න පුළුවන්.

ඉතින් ඒ නිසා, කෙටි කරමින් විස්තර කළේ. ඒ නිසා, මේ දේශනා මාලාවේ මූලික අදහස, මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ මේ ගැඹුරු දහම් කොටස්, සියල්ල විස්තර වශයෙන් අවබෝධ කරලා දීම නෙවෙයි. මොකද, ඒක අපට එකපාරම කරන්න පුළුවන් කමක් නැහැ. ඒ නිසා, මූලික අපේ අදහස වුනේ, කෙනෙකුට අදහසක් ගන්න, මේ පටිච්චසමුප්පාදයට බලන්න,

ඒ ගැන හිතන්න යම් මාවතක් පෙන්වන්න යි අවශ්‍ය කම තිබුණේ. ඉතින් ඒ නිසා, ඒ මාවත ඔස්සේ කෙනෙකුට මේ දහම් දැනුම දියුණු කර ගන්න පුළුවන්, පොත් පත් බලන්න පුළුවන්. බලලා මේකේ තව විස්තර අහගන්න පුළුවන්.

ඒ තුළ කෙනෙකුට මේකේ ඉදිරියට යන්න මාවතක් පැදේවා කියන අදහසින් විස්තර කළේ. ඉතින් ඒ නිසා, මේකේ යම් අඩුපාඩුවක් හෝ විස්තර කිරීමේ ඌනතාවයන් වෙන්න පුළුවන්. තේරුම් ගැනීමේ අපහසුතාවයන් තියෙන්නත් පුළුවන්.

ඒ නිසා, මේ සියලු දේවල් අපට ආවරණය කරන්න අමාරුයි. ඒවාට අපි සාකච්ඡා මාගියෙන් හා නැවත නැවත ඒ දේශනාවල් කතා කිරීමෙන් වෙනත් නය ක්‍රම වලින් කතා කිරීමෙන් තමයි ඉගන ගන්න වෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා, අද මේ වෙලාවේ, මම මේ පටිච්චසමුප්පාද දේශනා මාලාව අවසාන කරනවා. මේ තුළ යම් ගැටළුවක් ප්‍රශ්නයක් හෝ විස්තර කර ගැනීමට යමක් තියෙනවා නම්, ඒ දේවල් හෝ, එහෙම නැතිනම් ඔබ මේ දේශනා මාලාව තුළ හෝ සූත්‍ර ක්‍රමයට හෝ කර ගෙන ආපු දේවල් තුළ යම් දේවල් සාකච්ඡා කරන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම්, ඔබේ භාවනා අත් දැකීම කතා කරන්න හෝ ඉඩ අවකාශ දීලා, මගේ දේශනා මාලාව අවසන් කරනවා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණයි!

උත්තරණ මෙහෙණින් වහන්සේ:- තෙරුවන් සරණ යි අපේ භාමුදුරුවනේ. ... දැන් අවිද්‍යාව ලෝකෝත්තර සිතකට ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ එතකොට මේ අනාගාමී රහත් මොහොත දක්වා ම, මාගී සිත්වලත් අවිද්‍යාව තියෙනවා නේ ද? එහෙම ...

ස්වාමීන් වහන්සේ:- නෑ නෑ, ඒ අදහස නෙවෙයි. ඒ මාගී සිත්වල අවිද්‍යාව තියෙනවා. දැන් මේ න්‍යායයේ දී කතා කරපු එක සිතක වත්, දැන් අපි කුසල් සිත් ගත්තහම, විපාක සිත් ගත්තහම, ඒ වාගේ ම ඔය කියපු ලෝකෝත්තර සිත් ගත්තහම, ඒ සිතේ අවිද්‍යාව යෙදිලා තියෙනවා කියන එක නෙවෙයි මම විස්තර කරේ. අවිද්‍යාව නො යෙදී, ඒ සිත උපදින්න අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ කියලා යි.

අර අපි මුලින් ම විස්තර කරේ දැන් අපට කුසල් සිතක් උපදවා ගන්නවා. අපි දානයක් දෙන්න ඕන කියලා හිතනවා. එහෙම නැතිනම් අපි කියමුකො තේරෙන විදියට, භාවනා කරන්න පෙළඹෙනවා කියලා. ඇයි අපි භාවනා කරන්නේ? දැන් භාවනා කිරීම කියලා කියන්නේ හොඳ ප්‍රබල ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කුසල් සිතක්. මේ කුසල් සිත අපි උපදවා ගන්නේ, මා තුළ අප්‍රහීණව අවිද්‍යාව තියෙනවා. තියෙන එක අපි දන්නවා. අන්න ඒ අප්‍රහීණ වූ අවිද්‍යාව කොයි මොහොතේ හරි උඩට මතු වෙනවා නම්, මේ අකුසල් සිත් ඉපදිලා අපායට වැටෙන්න පුළුවන්. සසර යන්න පුළුවන්. කියන මේ දැනුම, නුවණක් කටයුතු කරනවා. එතකොට ඒ නුවණ නිසා අපි භාවනා කරන්නේ මේ අප තුළ මේ සිතේ, මේ මොහොතේ හට නො ගත්ත නමුත් අප්‍රහීණව පවතින ඒ අවිද්‍යාව යි. එහෙම නැතිනම් අපි කියමු, මෙමිත්‍රී භාවනාව කරනවා කියලා. මේ මෙමිත්‍රී භාවනාව කරන වෙලාවට ද්වේශය නැහැ. ඒ සිතේ ද්වේශය වූට්ටක් වත් නැහැ. නමුත් ඒ ද්වේශය කියන එක අප

තුළ කොයි මොහොතේ හරි හට ගෙන අපට හානියක් කරන්න පුළුවන්. මේ ද්වේශය ප්‍රභාණය කිරීමට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහි විත්තය පුරුදු කළ යුතු යි කියලා පෙන්නලා තියෙනවා. ඒ නිසා දැන් අපි මෙහි භාවනාව කරනවා.

අපි මෙහි භාවනාව කරන වෙලාවේ හිතේ ද්වේශය නැහැ. නමුත් අපි මේ මෙහි භාවනාව කරන්නේ කුමක් නිසා ද? ව්‍යාපාදය, ද්වේශය ප්‍රභාණය කිරීම සඳහා යි. ඒ නිසා දැන් මේ මෙහි විත්තයට ද්වේශය ප්‍රත්‍ය වෙලා නැද්ද? ප්‍රත්‍ය වෙලා තියෙනවා. හැබැයි ප්‍රත්‍ය වුනේ හිතේ යෙදිලා නෙවෙයි. අන්න ඒ වගේ තමයි ලෝකෝත්තර සිතෙන් මම අදහස් කරේ ලෝකෝත්තර සිතේ අවිද්‍යාව තියෙනවා නෙවෙයි. නමුත් ලෝකෝත්තර සිත ඉපදුණේ අවිද්‍යාව අප තුළ අප්‍රහිණව තියෙනවා, ඒක ප්‍රභාණය කළ යුතු යි කියන උත්සාහයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්.

ප්‍රශ්නකරු:- ඒ කියන්නේ මාරියට යන්න මාරී සිත් අපි ඒ මාරී සිත්වලට අවිදි වෙන්න අපට මේ අවිද්‍යාවයි මූලික වුනේ කියන එක

ස්වාමීන් වහන්සේ:- අන්න හරි. ඔව්. මූලික වුනේ. එතකොට ඒ යෙදිලා නෙවෙයි.

ප්‍රශ්නකරු:- ඒ මොහොතේ යෙදෙන්නේ නැහැ නේ එතැන කුසල් සිත් නේ?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- අන්න හරි. ඒක තමයි.

ප්‍රශ්නකරු:- තව පොඩි ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා ස්වාමීන් වහන්සේ, ... ඒකවිත්තක්‍ෂණ නිරෝධය. ඒකවිත්තක්‍ෂණ නිරෝධය නේ ද නිරෝධය දකින කෙනා දකින්නේ? නේ ද අපේ හාමුදුරුවනේ?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව්. ඒක අවබෝධයක් නේ. එතකොට ඒක නුවණත් එක්ක අවබෝධ වෙන්න ඕන.

ප්‍රශ්නකරු:- ඔව් අවබෝධ වෙන්න ඕන. හොඳමයි අපේ හාමුදුරුවනේ.

ආනන්ද මහත්මයා:- ස්වාමීන් වහන්ස, මේ ප්‍රශ්නය අර ගිය දේශනාවට සම්බන්ධ යි. ස්වාමීන් වහන්ස, එතැන දී අර පඤ්චවිඤ්ඤාණ ගැන කතා කරන කොට අරමුණ ගැටුණ ගමන් ම ... එතකොට එහෙම කමියට අනුව හැදෙන්නේ නැති සිතූත් තියෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස? නැතිනම් හැම එකක් ම කමියට අනුව ම ද හැදෙන්නේ?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- නෑ. සිත් තියෙනවා. ඒවා මේ ක්‍රියා සිත් කියලා අපි අදහස් කරේ ඒවා.

ප්‍රශ්නකරු:- එතකොට ඒ පඤ්චද්වාරවර්ජනයට අනුව හැදෙන්නේ හැබැයි කමිය අනුව ...

ස්වාමීන් වහන්සේ:- පඤ්චද්වාරය අනුව අර අපි කියපු විපාක සිත් ගත්තහම, විපාක සිත් ඔක්කෝම කමියට අනුව තමයි. අර කියපු චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, ද්විපඤ්ච විඤ්ඤාණ, පඤ්චවිඤ්ඤාණයෝ කියලා කතා කරපු ඒ චක්ඛු විඤ්ඤාණ, කුසල අකුසල චක්ඛු විඤ්ඤාණ ඔක්කෝම කමියට අනුරූප යි. හැබැයි ඒ සිතට පෙර උපදින ක්‍රියා සිත, පඤ්චද්වාරවර්ජන සිත කමියට අනුව හට ගත්ත එකක් නෙවෙයි. ඒක ක්‍රියා සිතක්. ඒ වාගේ ම රහතන්වහන්සේලාට

උපදින කාමාවචර හෝ රූපාවචර අරූපාවචර ක්‍රියා සිත් ඔක්කෝම කමියට අනුරූපව හැදෙන ඒවා නෙවෙයි.

ප්‍රශ්නකරු:- එතකොට මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව ගැන කතා කරන කොට ඒ සිතුවත් කමියට අනුව ද ස්වාමීන් වහන්ස?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- එහෙම ම කියන්න බැහැ. දැන් අපි කියමු, මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව කියන එක තුළ නේ කුසල් අකුසල් විපාක ක්‍රියා ඔක්කෝම මේ මනෝවිඤ්ඤාණධාතුවෙන් තමයි උපද්දවන්නේ. එතකොට එහෙම ගත්තහම ඇතැම් සිත්වලට කමිය බලපානවා. ඇතැම් සිත්වලට කමිය බලපාන්නේ නැහැ. හිතේ ස්වභාවය තමයි ඒක කමිය ම, කමිය නිසා හිත හට ගන්න එක හරි. නමුත් අපට යම් න්‍යායකින් කියන්න පුළුවන් කමියේ බලපෑමක් තියෙනවා නම්. මොකද, උදාහරණයක් වශයෙන් අපි ගත්තොත්, පෙර ජීවිතයේ අපට කම් සිතක් උපකාර වෙලා තමයි අද අපි ප්‍රතිසන්ධි ගත්තේ. මේ ප්‍රතිසන්ධි ගත්ත නිසා තමයි, ඒ කමියට අනුව අපට විපාකයක් වශයෙන් මේ ජීවිතයේ පහළ වෙච්චි නිසා තමයි, මේ අපි කතා කර සියලු කුසල්, අකුසල, විපාක, ක්‍රියා සිත් ඉපදුණේ. එහෙම විපාක සිතක් පහළ වුනේ නැතිනම් ඒ එකක්වත් අදාළ නැහැ නේ.

ඒ නිසා ඒ වගේ පදනමකින් කතා කරන්න පුළුවන් ක්‍රියා සිත්වලටත් අවිද්‍යාව මේ විදියට ප්‍රත්‍ය වෙන්න පුළුවන් කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම දේශනා කරලා නැහැ මේ සිත් බෙදා ගෙන යන කොට. සාමාන්‍ය විදියට අපි ගත්තොත් විපාක සිත් සියල්ල ම කමිය තුළින් හට ගන්නේ. ක්‍රියා සිත් කමියෙන් හට ගන්නේ නැහැ. ඒ නමුත් ඒ විපාක ක්‍රියා සිත්, කුසල් සිත් අකුසල් සිත්, කියන මේ සිත් ඔක්කෝම මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව තමයි සිත කියන්නේ. එතකොට

අකුසල් සිත ගත්තොත් මොකක් ද? මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව යි. කුසල් සිතක් ගත්තොත්, ඒත් මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව තමයි මේ කුසල් සිත කියලා කිව්වේ. ධාතු වශයෙන් කිව්වත් ආයතන වශයෙන් කිව්වත් මොකක් ද ඒක? මනායතනය නේ ද. අන්න ඒ විදියට. එතකොට සිත වශයෙන් ගත්තොත් ඒකට බේධයක් නැහැ. හැම එකේ ම උපදිනවා ඒ සිත.

ප්‍රශ්නය:- ස්වාමීන් වහන්ස, අවසර යි. එතෙන්දී අර ඒකචිත්තක්‍ෂණික ... නමුත් ප්‍රත්‍යය යෙදුණ එක ගැන පැටලීමක් ද දන්නෙන් නැහැ කියලා හිතෙනවා එක ම දේ. ඒකේ විස්තරයකුත් ස්වාමීන් වහන්සේ කරනවා නම් අපට බොහෝම ප්‍රයෝජනවත් වෙයි.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව් ඒකචිත්තක්‍ෂණය වශයෙන් කම් ප්‍රත්‍යය කියන එක ගත්තහම, කම් සිත් ප්‍රත්‍යය. කම්ය හා කම් ප්‍රත්‍යය කියන කොට දෙකක්. අපි කායකම්, වචිකම්, මනෝකම් කියලා කතා කරනවා. කුසලකම්, අකුසල කම් කියලා. එතකොට කෙලින් ම කුසලාකුසල කම්යෝ පිළිබඳව යි කතා කරන්නේ.

කම්ප්‍රත්‍යය කියන එක, හැබැයි, ප්‍රත්‍ය ශක්තියක්. ඒ කම් ප්‍රත්‍යය හැම සිතක ම යෙදෙන්න පුළුවන් කම තියෙනවා. එතකොට ඒකත් අපි කම් ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව විස්තර කරා. ඒක සැරයක් මාතෘකා කරලා. ඒ කම්ය කියලා කියන්නේ ශක්තියක්, වේගයක්. එතකොට හැම සිතකට ම. එතකොට කම්ය නම් හැබැයි අර කියපු වක්ඛුච්ඤ්ඤාණ කියන විපාක සිතටත් ඒ කම් ප්‍රත්‍යය වෙන්න පුළුවන් ක්‍රියා සිතටත් කම් ප්‍රත්‍යය

වෙන්න පුළුවන්. හැබැයි, චිත්ත චෛතසික ධර්මයන් ඉපදීමේ වේගයක්, ශක්තියක් තියෙනවා.

අන්න ඒ උදාහරණයක් වශයෙන් අපි ඒ කම් ප්‍රත්‍යය ගැන කතා කරන කොට කිව්වා අපි අතක් ඔසොවනවා කියන එක. මේ අතක් එසවීම කියන එකට, හිතෙන් නේ මේ කරන්නේ. කිසියම් වේගයක්, ශක්තියක් අවශ්‍ය යි මේ අතේ හිත උපදින්න. හිතේ උත්සාහයක් අවශ්‍ය යි මේකට. හැබැයි මේ උත්සාහය කියන්නේ වියරිය නෙවෙයි. වියරිය නෙවෙයි. අන්න ඒක තමයි කම් ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ. එතකොට විපාක සිත මොකක් ද? ඒ විපාක චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝ ඉපදීමට යම් වේගයක්, ශක්තියක් අවශ්‍ය යි. අන්න ඒකට තමයි කම් ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ. ඒ කම් ප්‍රත්‍යය, අපි කියන්නේ සහජාත කම් ප්‍රත්‍යය කියලා යි. කම් ප්‍රත්‍යය කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා: නානාක්ෂණික කම් ප්‍රත්‍යය හා සහජාත කම් ප්‍රත්‍යය කියලා.

නානාක්ෂණික කම් ප්‍රත්‍යය:- අපි කුසල් අකුසල ධර්මයක් කරලා, ඒ කම්යට අනුරූපව චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝ කොයි මොහොතේ හෝ අනාගතයේ කවර දවසක හෝ උපදින්න පුළුවන් හැකියාව, උපදින්න පුළුවන් බවට අපි කියනවා නානාක්ෂණික කම් ප්‍රත්‍යය කියලා. ඒ කම් ප්‍රත්‍යය නිසා තමයි අද කුසල් සිතක් හෝ අකුසල් සිතක් උපදවා ගෙන ඒ දේවල් නිරුඳ වන තුරු මතු අනාගතයේ සුදුසු අවස්ථාවක මේ කම්යට අනුව අපට විපාකයක් හදලා දෙන්නේ කුමන බලපෑමකින් ද?

සහජාත කම් ප්‍රත්‍යය:- මේ ධර්මයෝ නිරුඳ වුනත් අන්න අර කියන නානාක්ෂණික කම් ප්‍රත්‍යය සහජාත කම් ප්‍රත්‍යය කියන එක ඒ සිතේ ම යෙදෙන ප්‍රත්‍ය ශක්තියක් ඒ. ඒක හැම සිතකට

ම අවශ්‍ය යි. ඒක සිතේ ම යෙදිලා තියෙනවා. ඒ සහජාත කමී ශක්තිය කියන එක. ඉතින් අන්න ඒ ශක්තිය කියන එක අපි වෙනම ම තේරුම් අරගත යුතුයි. ඒක ත් අර අපි දැන ගත ඉන්න එක හොඳයි. ඉතින් ඒක ඒ විදියට. නමුත් අපි මෙතැන දී අපි කතා කරේ, ඒ කියන කමී ශක්තිය ප්‍රත්‍යය ගැන නෙවෙයි. මේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය වශයෙන් කොහොම ද මේ අවිද්‍යාව කියන එක ප්‍රත්‍ය වෙන්තේ කියන එක යි. ඒක මම අර අමතර පැහැදිලි කිරීමක් වශයෙන් කිව්වේ. තෙරුවන් සරණ යි.

කරුණා මහත්මිය:- තෙරුවන් සරණයි. ස්වාමීන් වහන්ස, ගිය වර දේශනාවෙන් මේ ප්‍රශ්නය. දැන් අර මනෝවිඤ්ඤාණධාතු සිත ගැන විස්තර කරා නේ ස්වාමීන් වහන්ස. එතැන දී දැන් අනිශ්ඨ අරමුණක් කියන එක නම් පැහැදිලි යි. එතකොට අකුසල සන්තීරණ කියන එක. දැන් කුසල අරමුණක දී උපේක්ෂා සහගත නම් ද්විභේතුක කියලා කිව්වේ. ඒකයි මේ දැන් ඉෂ්ඨ අරමුණකත්, ඒක සෝමනස්සසහගත කියලා කියන්නේ, අනිත්‍යානුදර්ශනයෙන් බලනවා කියන එක ද? නැත්නම් ලෝභ ද්වේශ මෝහ නෑ කියලා, ඒක පොඩ්ඩක් එතැන පැහැදිලි කරලා දෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- මට එතැන ආපසු කොතැන ද ඔය කතා කරන්නේ කියන එක තවම මට ...

ප්‍රශ්නකරු:- දැන් ස්වාමීන් වහන්ස, චක්ඛුවිඤ්ඤාණ සිතෙන් පස්සේ ස්වාමීන් වහන්සේ දේශනා කරා නේ චක්ඛුවිඤ්ඤාණ සිතෙන් පස්සේ මනෝධාතු සිත යි, සම්පට්ඨිඡණ සිතෙයි. ඊට

පස්සේ සන්තීරණ සිතෙන් මනෝවිඤ්ඤාණධාතුවේ ... අන්න ඒකයි ස්වාමීන් වහන්ස.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඒක මහත්මිය, ඒක අපි මේ විද්‍යා කිරීම වශයෙන් එහෙම එකක් නෙවෙයි. එතැන අපි කිව්වේ සන්තීරණ සිත කියලා. ඒ සන්තීරණ සිතත් අහේතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව කියලා කිව්වා. ඒක අර ඒවා අපි කතාකරා. ද්විභේතුක වෙන්න පුළුවන්. ඒක අකුසල විපාක, කුසල විපාක වෙන්න පුළුවන්. ඊට පස්සේ ත්‍රිභේතුක තුළ, ඒ සන්තීරණ සිත් සෝමනස්ස සන්තීරණ, උපෙක්ඛා සන්තීරණ කියලා දෙකට බෙදනවා, කුසල් පැත්තේ. අකුසල පැත්තේ උපෙක්ඛා සන්තීරණය ම තමයි. එතකොට අර සෝමනස්ස සන්තීරණය හෙවත් අහේතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව, සෝමනස්සය වෙන්නේ, අරමුණේ ද, අනිත්‍යභාවය මතයි. එතකොට ඉෂ්ඨාරම්මණයක් නම් එතකොට ඒ ඉෂ්ඨාරම්මණ කියන එව්වා එතැන දී විපාක සිතක්. ඒ ඉෂ්ඨානිෂ්ඨභාවය කියන එක අපි අර කල්පනා කිරීමෙන් ඇති කරගත්තු ඉෂ්ඨානිෂ්ඨ කියන එක වෙන එකක්.

දැන් අපි ඔයිට ඉස්සෙල්ලා කතාකරා මතක යි, ඉෂ්ඨාරම්මණ ක්‍රම දෙකක් තියෙනවා, ස්වභාවඉෂ්ඨාරම්මණ සහ පරිකල්පඉෂ්ඨාරම්මණ කියලා.

ස්වභාවඉෂ්ඨාරම්මණ කියන එක, අපි කියමු, බුදු රූපයක් දැකීම, රුවන්වැලි සෑය වගේ චෛත්‍යය දැකීම කියන මේවා. ඒක අපි කල්පනා කරත් නැතත්, ස්වභාවයෙන් ම ඉෂ්ඨ අරමුණක්. එතකොට මේක අන්‍ය ආගමික කෙනාටත් මේක ඉෂ්ඨ අරමුණක්, බුදු රුව කියන එක, අපටත් ඉෂ්ඨ අරමුණක්. ඒ නිසා මේවා ලෝකයේ සම්මතයයි ඉෂ්ඨ අරමුණු. ඉතින් අන්න ඒ පදනම පදනම් කර ගෙන තමයි අර විපාක සිතේ,

අර සන්තීරණ සිතේ, සෝමනස්ස සන්තීරණය කියලා බෙදුවේ. උදාහරණයක් වශයෙන් අපි අර කියපු, අපට ඔන්න රුවන්වැලි සෑය වෛත්‍යය දකින්නට ලැබෙනවා. ඒ වෛත්‍යය දකින්නට ලැබෙන කොට ඔන්න සිත් පෙළක් පටන් ගන්නවා. **චක්ඛුවිඤ්ඤාණ** සිත උපදිනවා. ඊට අනතුරුව **සම්පට්ච්ඡණ**, **සන්තීරණ** සිත උපදිනවා. එතකොට මෙන්න මේ විදියට උපදින කොට දැන් අර චක්ඛුවිඤ්ඤාණ සිතට අරමුණු වුනේ රුවන්වැලි සෑය යි. ඒක ස්වභාවයෙන් ම ඉෂ්ඨ අරමුණක්. අන්න ඒක පදනම් කර ගෙන තමයි අර **සෝමනස්ස සන්තීරණය** යි කියලා බෙදුවේ. එතකොට එතැන දී අපි මෙහෙම දැන ගන්න. එතැන දී ඇත්තට ම **සෝමනස්ස සන්තීරණය** ද කායවිඤ්ඤාණය වගේ දෙයක් ගත්තහම, ඒ කායවිඤ්ඤාණයට තමයි මේක පෙන්නන්නේ. සෝමනස්ස සන්තීරණ, අනික් ඔක්කෝම **උපේක්ඛා** යි. නමුත් කාය විඤ්ඤාණයේ දී අරමුණු වෙන්නේ මහාභූත යි. අනික් හැම එකට ම අරමුණ උපාදාය රූප යි. උපාදායරූපය සියුම්. ඒ නිසා ඒකේ දී හැම වෙලාවේ ම සිත උපෙක්ඛාසහගත යි. කායවිඤ්ඤාණයේ දී අපට හොඳට මහාභූත නිසා මේවාගේ රළු අරමුණු කයට ගැටෙන කොට, ඒ අරමුණ තුළ හැම වෙලාවේ ම උපේක්ඛා යි. නමුත් අපට ඉෂ්ඨ අරමුණක්, හොඳ මාදු මොළොක් කාය ස්පර්ශයක් වෙන කොට ඒ කාය විඤ්ඤාණයට කියන්නේ අපි සෝමනස්ස සන්තීරණය කියලා යි.

සමා වෙන්න. ඒක මට අර කායවිඤ්ඤාණයේ ත් සෝමනස්ස හා උපේක්ඛා කියලා කුසල් සිතේ බෙදනවා. කුසල් විපාක සිතේ. ඒ වාගේ ම අනිත් ඒවාගේ ත් අර ඉෂ්ඨ අනිත්‍යභාවය මත තමයි බෙදලා තියෙන්නේ. එතකොට එතැන දී මම පැහැදිලි කරන්න ගියේ අර සෝමනස්ස සන්තීරණය ඒ

සෝමනස්ස වුනේ ඔබතුමිය ඇහුවේ ඒක කොහොම ද සෝමනස්ස වුනේ කියන එක යි. ඒක සෝමනස්ස වුනේ අර කියපු කල්පනා කරලා අර උග්‍රා කාට හෝ සුනඛයෙකුට හෝ අගුවි ප්‍රියයි කියලා සතුට ඇති කර ගත්තේ එයා ගේ අවිද්‍යාව නිසා කල්පනා කරලා යි. නමුත් මෙතැන සෝමනස්ස වුනේ ස්වභාවයෙන් ම ලෝකයේ ඉෂ්ඨ යැයි සම්මත අරමුණක් නිසා තමයි මෙතැන සෝමනස්ස සන්තීරණය වුනේ. පැහැදිලි ද ඔබතුමියට?

ප්‍රශ්නකරු:- ස්වාමීන් වහන්ස, තව ටිකක් අහලා ... තව දේශනාවල වලට. ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට ඊළඟ ප්‍රශ්නය තමයි දැන් අපි මේ මනසින් ම සිතිවිල්ලක් හදනකොට ඒ වෙලාවටත් දැන් මනෝධාතු අවස්ථාවක්, මනෝවිඤ්ඤාණධාතු අවස්ථාවක් තියෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව්. බොහෝ විට අපි මේ පඤ්චද්වාරයෙන් අරමුණු ගන්න කොට තමයි මේ මනෝධාතුවක අවශ්‍යතාවයක් ඕනෑ වෙන්නේ. මොකද, මනෝවිඤ්ඤාණයෙන් කුසල් සිත් ඇති කර ගන්න වක්ඛුද්වාරයක් හරහා යි. තමන්ට අයිති නැති විෂයයක් හරහා ගිහිල්ලා තමයි. තමන්ගේ භූමියේ ඉඳන් නෙවෙයි. වෙන තැනක ඉඳන් තමයි අරමුණ ගන්නේ. ඒ නිසා තමයි අර මනෝධාතුවක අවශ්‍යතාවයක් එන්නේ. නමුත් කෙලින් ම, හිතෙන් ම අරමුණක් ගන්න කොට, අපි කියපු අන්න ඒ අවස්ථාවල දී මනෝධාතුවේ අවශ්‍යතාවයක් වෙන්නේ නැහැ. අපි විශේෂයෙන් ගත්තොත්, අපි අරුපාවචර භූමි ගත්තහම, මේ මනෝධාතුව කොහෙත් ම නැහැ. මොකද, පඤ්චායතනය එතැන ඇත්තේ ම නැති නිසා. ඒ නිසා මනෝවිඤ්ඤාණයේ දී

මේ කියපු මනෝධාතුවේ අවශ්‍යතාවයක් නැහැ. කෙලින් ම සිත් උපදින්න පුළුවන් මේ ගැටුණා ම, කුසල් අකුසල් වශයෙන්.

ප්‍රශ්නකරු:- ඉතින් ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් අපට යමක් සිහි වෙන කොට, ඒ සිහි වෙන අරමුණ ... අපට ප්‍රකට වෙන්නේ ඒක ඇති බවට ම ගන්න අරමුණක් ම නේ. කමී නිමිත්තක් නේ. එතකොට ඒ ඒකේ, එතැන දී අපි දැන ගන්න ඔනේ එහෙම නම් එතකොට ඒ ඒ සිහි වෙන අරමුණ ඇත්තට ම නැති දෙයක් කියන එක. නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව් ඔව්. අපට සිහි වෙවිච් එක, මොකද, හිතට පුළුවන් කම තියෙනවා නැති දේවලුත් අරමුණු කරන්න. ඒ නිසා කෙනෙකුට ඒක ගැන හිතන්න පුළුවන් කියන ඒ අරමුණ ඇති බවට අරගෙනත් කල්පනා කරන්න පුළුවන්, හිතන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒ අරමුණ නිරුඳ වෙලා, නිරුඳ වෙවිච් බව දැන ගෙනත් අපට ඒ ගැන හිතන්න පුළුවන්, කල්පනා කරන්න පුළුවන්. ඒ නිසා කෙනෙක් නිරුඳ වෙවිච් බව දැන ගෙන ඒ අරමුණ ගැන හිතලා කල්පනා කරන එකේ දී කෙලෙස් වෙන්නේ නැහැ. භොයා ගෙන යන්නේ නැහැ. මොකද, **නිරෝධය සංඛක යි.** නමුත් නැති දේ ඇති බවට අපි මේ අර ගෙන කරන කල්පනා, සිතීම, කිරීම නිසා තමයි ඔය කියපු කලහ විවාද සොයා ගැනීම, අල්ලා ගැනීම ඔක්කෝම අන්න ඒ නිසා යි. ඒ නිසා ඇත්තට ම අපට අවශ්‍ය වෙන්නේ ධර්මයේ මේ හැම එකක ම උගන්වන්නේ, අන්න ඒක යි. හට ගත්ත දේ හට ගත්ත තැන ම බිඳිලා යනවා. ඒක ලෝක ධර්මතාවයක්. අන්න ඒ බව දැන ගෙන කටයුතු කරන්න. අමුතු දෙයක් නෙවෙයි. ඔබ මේ තැනත් ඇති බවට ගත්තේ තමන්ගේ මනසින් ම යි. ඒ නිසා තමයි කෙලෙස් අකුසල් ආවේ. ඒ නිසා ඔය අරමුණේ යථාර්ථය මෙන්න මේක යි. හට ගන්න

මොහොතේ සිතේ ස්වභාවයක්. මේක තව සුළු මොහොතකින් මේ සියල්ල නිරුධ වෙලා යන බව අපි දැන ගන්න ඕන. අන්න ඒක පුහුණු කරන්න කියන එක තමයි මේ විද්‍යානා හැම එකකින් ම බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පෙන්නලා තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නකරු:- අපි රැවුටෙන්ම ඒ අරමුණේ ඇති කියන, ඒ කියන්නේ අපට හැම වෙලාවේ ම හැඟෙන්නේ තියෙන කෙනෙක් ගැන, ඉන්න කෙනෙක් ගැන හිතනවා කියන එක යි.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- අන්න හරි.

ප්‍රශ්නකරු:- එතකොට අපි එතැන ධර්මතාවය තේරුම් ගන්න ඕන.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- තේරුම් ගන්න ඕන. මොකක් ද ඒ ධර්මතාවය කියන්නේ? මෙන්න මේ පටිච්චසමුප්පාදය සඳහන්. ප්‍රත්‍ය නිසා හට ගන්නවා. හට ගත්තු සැණින් බිඳිලා යනවා කියන ඉද්‍රව්‍යතාවය, මේ ධර්මතාවය, ධර්මනියාමතාවය ඒ මොහොතේ සිතට දෙන්න. කියලා දෙන්න. එතකොට තමයි අපි වටහා ගත්තේ.

ආනන්ද මහත්මයා:- තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන් වහන්ස, තව පොඩි ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා ස්වාමීන් වහන්ස, අර ඉස්සෙල්ලා අර ඔබ වහන්සේ ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨ අරමුණු ගැන ... ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨභාවය පුද්ගලානුබ්බවද ස්වාමීන් වහන්ස, තියෙන්නේ? එහෙම නැතිනම් ඒ අරමුණ, ඒ කියන්නේ ඒ රූපයම ද ...? දැන් උදාහරණයක් හැටියට, දැන්

රුවන්වැලි සෑය අපි ඉෂ්ඨ අරමුණක් කියලා කියන කොට, ඒක ඔක්කෝටම ඉෂ්ඨ අරමුණක් වෙනවා ද, ස්වාමීන් වහන්ස?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව් ආනන්ද මහත්මයා. ඒක ආරම්භණයක් මත තියෙන එකක්. අර පුද්ගලයා මත තියෙන එක නෙවෙයි. පුද්ගලයා මත පදනම් වෙන්නේ අර කියපු පරිකප්ප ඉෂ්ඨාරම්භණ කියන එක යි. කල්පනා කරලා අපි ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨ ඇති කර ගන්න එක පුද්ගලයාට අදාළ දෙයක්. නමුත් පුද්ගලභාවයකින් තොරව ආරම්භණය මත පනවලා තියෙන එකක් ඒ. ඒ අරමුණේ ස්වභාවය හැටියට ඒ අන්‍යාගමේ කෙනාටත්, අපි කියමු, තිරිසන් සත්ත්වයාටත්, රුවන්වැලි සෑය දකින්න ලැබෙනවා. නමුත් ඒ සතාට ඒක පිළිබඳව එහෙම අදහසක් නෑ. නමුත් ආරම්භණය ඉෂ්ඨ යි. නමුත් ඉෂ්ඨ ආරම්භණයක් අරමුණු වෙලා ඇතිවුනේ උපෙකඛා සහගත වකඛුච්ඤ්ඤාණයක්. හැබැයි හිත උපෙකඛාසහගත යි. නමුත් ආරම්භණය ඉෂ්ඨ අරමුණක්. එතකොට ඒක බෙදුවේ, මේ තමන් හිත පැත්තේ බලලා නෙවෙයි. ඒ අරමුණු පැත්තෙන් ඒ අරමුණු බෙදන කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විස්තර කිරීම සඳහා පැහැදිලි කරලා දුන්නේ, මේ විදියට පැහැදිලි කිරීමක් කරා අරමුණ. එතකොට ලෝකයේ ඉෂ්ඨය යි සම්මත දේවල් තියෙනවා. ඒක ස්වභාවයෙන් ම ඉෂ්ඨ යි. දැන් එයාගේ අනවබෝධය නිසා හෝ දිට්ඨිය නිසා හෝ ඒක අනිත්‍ය හරි, වෙන අදහසක් හිතා ගත්තාට ඒකේ ඇත්ත ධර්මතාවය ඉෂ්ඨ අරමුණක් ම යි කියන එක ආරම්භණය මත තමයි ඒක මේ පැහැදිලි කරලා තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නකරු:- එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් එහෙම ඒ බෙදා වෙන් කිරීමක් වගේ නේ අපි දැන් ... අභිධම්මයේ ... තියෙනවා

ද? මෙන්න මේ වාගේ දේවල් මේ වාගේ අනිත්‍ය යි කියලා, ස්වාමීන් වහන්ස?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව් ඔව්. තියෙනවා තියෙනවා. දැන් ඔය අහිංසායේ ධම්මසංගහනියේ කතා කරලා තියෙන සිත් අර කියපු, උදාහරණයක් වශයෙන් සෝමනස්ස සන්තීරණය කියන එක. ඒ සෝමනස්ස සන්තීරණය කියන එක හැම වෙලාවේ ම ඔය කියපු ඉෂ්ඨ අරමුණක් අර ගෙන තමයි උපදින්නේ. සෝමනස්ස සන්තීරණය කවදාවත් අර අපි කල්පනා කරලා, ඉෂ්ඨයැයි සලකා ගෙන ඇති වෙච්චි සිතක් නෙවෙයි. ඒ සෝමනස්ස සන්තීරණය ඇතිවෙන්නේ ම අර කියපු ලෝකයේ ඉෂ්ඨයැයි සම්මත වූ අරමුණක් අරමුණු වෙලා. මොකද, ඒක විපාක සිතක් වෙනවා. දැන් කමී සිත්වල තමයි අපි උත්සාහයෙන් ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨභාවයන් ඇති කර ගන්නේ. විපාක සිත්වල එහෙම නැහැ නේ. ඒවා කමීයට අනුරූපව ලැබෙන්නේ. ඒ නිසා, ඒ කුසල විපාක සිතක් නම් එතකොට සෝමනස්ස සන්තීරණය කුසල් නම් එතකොට ඒකේ අරමුණේ හැම වෙලාවේ ම අර කියපු ස්වභාව ඉෂ්ඨාරම්මණයක් තමයි අරමුණු වෙලා තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නකරු:- අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ රූපය සම්බන්ධ නේ. ... දැන් අපි හිතමු කෙනෙක් දකිනවා වතිකානුව කියලා. එතකොට ඒක අපට ඉෂ්ඨාරම්මණයක් හැටියට ද වැටෙන්නේ?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- නෑ නෑ. ඒ මොකද, අපි දැන් ස්වභාවයෙන් ම ඉෂ්ඨ අරමුණු විතර යි. දැන්, වතිකානුව කියන එක, ඒක අන්‍යාගමික ස්ථානයක්. ඒක ඉතින් මිත්‍යාදෘෂ්ටිය මත පදනම් වෙලා ගොඩනගා ගත්ත එකක්. ඒකේ ඒ පුද්ගලයා ඉෂ්ඨ යි සලකා ගත්ත දෙයක් මිසක් ස්වභාවයෙන් ඉෂ්ඨ දෙයක් නෙවෙයි.

ප්‍රශ්නකරු:- එතකොට ස්වභාවයෙන් ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨ කියලා අපි ... නේද ස්වාමීන් වහන්ස?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- අන්න හරි. තියෙනවා තියෙනවා. ස්වභාවයෙන් ම තියෙනවා. හැබැයි ඒවා ඇත්ත වෙන්න ඕනේ. ඒක අපි අර විදියට කල්පනා කරලා ඇතිකරගත්තු දෙයක් නෙවෙයි. සත්‍ය දෙයක්. ධර්මතාවයක් මත පදනම් වෙච්ච දෙයක්. මොකද,

ප්‍රශ්නකරු:- පැහැදිලියි ස්වාමීන් වහන්ස.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- මොකද, ඒකට හේතුව තමයි දැන් උදාහරණයක් වශයෙන් කෙනෙක් ඔය කියපු අන්‍යාගමික දෙයක් කෙනෙක්ට අරමුණු වුනොත්, ඒ අරමුණු වෙලා ප්‍රතිසන්ධි ගත්තොත් එයාට ඒ අරමුණ ඉෂ්ඨය යි කියලා හිතා ගත්තාට සුගති ප්‍රතිසන්ධියක් වෙන්නේ නැහැ. නමුත් කෙනෙකුට උදාහරණයක් වශයෙන්, අන්‍යාගමේ කෙනෙකුට බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්කොත්, ඒ රූපය දැක්කොත්, දැකීම නිසා හිතක් ඉපදිලා ප්‍රතිසන්ධි ගත්තොත්, එයා අන්‍යාගමේ කෙනෙක් වුණත්, එයා අනිවායථයෙන් සුගතියට යනවා. ආගම කුමක් වුණත් කමක් නැහැ. නමුත් අර කල්පනා කරලා ඇති කර ගන්න එක ගැන නෙවෙයි මම කිව්වේ. ඒ ස්වභාවයෙන් අන්න ඒ විදියට. ඒ අරමුණු කිරීම තුළ ම එයාට යහපතක් වෙනවා. එයාගේ ආගම ධර්මය කුමක් වුනත්.

ප්‍රශ්නකරු:- සාමාන්‍යයෙන් නමුත් ... ස්වාමීන් වහන්ස, අරමුණ ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨ වුනත්, ඒ සිධ්ධවන ක්‍රියාවලිය නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස, අපට වැදගත් වෙන්නේ යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ...

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව් එහෙම තමයි. අරක අර විපාක සිතට ඒකේ අපට යමක් කරන්න දෙයක් නැහැ. ඒක මේ ධර්මතාවයක්

වශයෙන් පැහැදිලි කරලා තියෙන එකක් විතර යි. තෙරුවන් සරණ යි.

ජයරානී මහත්මිය:- අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් අර මටත් පොඩ්ඩක් පැහැදිලි වුනේ නැහැ අර ලෝකෝත්තර සිතට කොහොම ද අවිද්‍යාව අප්‍රහීණව මේවා වුනා කියන එක. ඒක දැන් නත්‍යී ප්‍රත්‍යයෙන්, ඒ කියන්නේ අවිද්‍යාව නැති නිසා පල්ලෙනා සිත ආවාද කියලා එහෙම තේරුම් ගන්න පුළුවන් ද? ඒක වැරදි ද?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- නෑ. නත්‍යී ප්‍රත්‍යය කියලා ගත්තත් වැරදි නැහැ. ඒ මොහොතේ දී ඒ ලෝකෝත්තර සිත - නමුත් ඒ නත්‍යී ප්‍රත්‍යය කියන එක වෙනම ප්‍රත්‍යයක්. මොකද, දැන් උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය තමයි මෙතැන කියන්නේ. නත්‍යී ප්‍රත්‍යය කියන එකෙන් අදහස් කරේ, දැන් උදාහරණයක් වශයෙන් දැන්, වක්කුච්ඤ්ඤාණයට අනතුරුව සම්පට්ච්ඡන් සිත උපදින කොට, වක්කුච්ඤ්ඤාණය නිරුධ වුනොත් තමයි ඒකට අනතුරුව සම්පට්ච්ඡන් සිත උපදින්නේ. එතකොට ඒ වගේ එකක් ගත්තේ පට්ච්ඡ කියලා කියන්නේ. නමුත් අතන මේ අපි කතා කරේ අවිද්‍යාව කියන එක ප්‍රභාණය කරනවා නේ ලෝකෝත්තර සිතෙන්. එතකොට ඒ ප්‍රභාණය කරන්නේ අවිද්‍යා අනුශය සමග යි. ප්‍රභාණය කරන්නේ. එතකොට ප්‍රභාණය කිරීම ආකාර, අදියර හතරකින් නේ ප්‍රභාණය කරන්නේ. ලෝකෝත්තර පළවෙනි මාර්ගී සිතෙනුත් යම් ප්‍රමාණයක් අවිද්‍යාව ප්‍රභාණය වෙනවා. එතකොට ඒ ප්‍රභාණය කිරීම වශයෙන් තමයි ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ. එතකොට ඇත්තට ම එහෙම අවිද්‍යාව කියන එකත් ධර්මතාවයක් නො තිබුණා නම්, ඔබ තේරුම් ගන්න ඕන එහෙම

නො තිබුණා නම් ලෝකෝත්තර සිතක් කුමක් ප්‍රභාණය කරන්න ද උපදින්නේ. ඒ නිසා ඒක ප්‍රත්‍ය වෙලා තිබුණේ.

අන්න ඒ විදියට අර අවිද්‍යාව කියන එක ප්‍රත්‍ය වෙන්නේ අර සිතක් උපද්දවන්න නෙවෙයි, ලෝකෝත්තර භාවයේ දී. අකුසල් සිතේ නම් සිතක් උපද්දවන්න ප්‍රත්‍ය වෙනවා. කුසල් සිතෙන් පැහැදිලි යි අපට. පැහැදිලි යි. ලෝකික කුසල් සිත් ගත්තහම. අන්න ඒ අනුසාරයෙන් අපි ටික ටික තේරුම් අර ගෙන ගියහම, මේක අර එක පාරට ම අපට මේක ටිකක් හිතා ගන්න අමාරු යි. දැන් අපි හැමදාම අදහස් කරේ, හිතන්නේ ම මේ ලෝකෝත්තර හිත කියන්නේ ම මේ ලෝකෝත්තර හිතක්. ලෝකික නෙවෙයි. ඒ නිසා මේක කොහොම ද වෙන්නේ කියලා අපට සැකයක් එනවා. නමුත් ඒ ප්‍රත්‍ය භාවයන් කියන ඒවා අපි ගලපා ගත්තහම මේකේ ගැටළුවක් එන්නේ නැහැ. නැතිනම් අපි එක පාර ම හිතන්න ගියොත් ලෝකෝත්තර සිතෙන් අවිද්‍යාව යෙදෙනවා, ලෝකෝත්තර සිතටත් අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වෙනවා නම්, ඉතින් එතකොට මේ ලෝකෝත්තර සිතෙන් වැඩකුත් නැහැ නේ කියලා අර යටින්. එතැන ක්‍රමය වරද්දා ගත්තොත් මේක අවුල් වෙනවා. තේරුණා නේ ද, ඔබතුමියට? ඒ නිසා මෙතැන ප්‍රත්‍ය වීම වෙන්නේ අර අපි අර මේකට මෙහා දැන් අර කුසල් සිතකට අපට පැහැදිලි වුණ ප්‍රත්‍ය වෙනවා කියන එක. අපායේ උපදින්න වෙනවා අවිද්‍යාව තිබුණොත්. ඒ නිසා මේක “අනිවාය්‍යයෙන් මේකට විරුධව මම දානාදි පින් කරන්න ඕන” කියලා කුසල් කරනවා. එතකොට මේ කුසල් සිතට මේකේ මේ භයානක කම දැකපු නිසා, මේක මේ මම ගාව අප්‍රභිණව තියෙනවා කියන දැක්ම නිසා තමයි මේ කුසල් සිත උපදවා ගන්නේ.

ඒ වාගේ ලෝකෝත්තර සිතක් අර කියපු ඇති බවට නිත්‍ය යි, ආත්ම යි කියලා ගන්න ගතිය අවිද්‍යාව නිසා තියෙන එකක්. ඒ නිසා මෙන්න මේ ගතිය නිරුඳ කල යුතු යි. ඒ නිරුඳ කරන්නේ ලෝකෝත්තර මාගී සිතකින්. මේ හට ගත්ත දේ මේ ප්‍රත්‍ය නිසා යි හට ගන්නේ. හටගත් සැණින් බිඳිලා යනවා කියලා මේ දැක්ම උපදවා ගන්නේ තව ධර්මයකට විරුඳව යි. මොකක් ද ඒ විරුඳ ප්‍රශ්නය? අපි මේ තාක් තියෙනවා ඉන්නවා කියලා ගත්තු අවිද්‍යාව නිසා යි. පැහැදිලි වුනා ද ඔබට?

ප්‍රශ්නකරු:- ඒ කියන්නේ ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් එල සිත්, අනාගාමී එල සිත වෙනකම් මේ අවිද්‍යාව අප්‍රහීනව තියෙනවා.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- අරිහත් මාගී සිත වෙනකම්.

ප්‍රශ්නකරු:- තේරුණා ස්වාමීන් වහන්ස, පැහැදිලි යි.

මංගල ඵදිරිසිංහ මහතා:- තෙරුවන් සරණ යි අපේ හාමුදුරුවනේ. දැන් උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය මුල් කර ගෙන කතා කරන්නේ මේ අවසාන කාණ්ඩය තුළ, **අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො** කියලා කුසල් සඳහා ඉදිරිපත් කරලා තියෙනවා. නමුත් දැන් විපාක සඳහා එහි ම අවසාන කොටස විස්තර කරන තැන, උදාහරණයක් හැටියට, 439 වාගේ අරන් බැලුවොත් එතැන කතමෙ ධම්මා අවාසාකතා කියලා වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත ඉපදී නිරුඳවී, එතැන දී මෙහි සඳහන් කරලා නැහැ **අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො** කියලා. ඒ වෙනුවට තාමත් කියනවා **තස්මිං සමයෙ කුසලමූලපච්චයා සංඛාරො** කියලා. ඒ අනුව වක්ඛවිඤ්ඤාණ වාගේ විපාක සිතක් ඇතිවීම, ඔය කුසල විපාකය හා අකුසල විපාක වශයෙන් වෙන් කරමින්, **කුසලමූලපච්චයා** සහ

අකුසලය සඳහා අකුසලමූලපච්චයා වශයෙන් විපාක සිත හඳුන්වන නිසා, මේ තියන නානාක්ෂණික සම ප්‍රත්‍යය, මේ කියන විපාක සිත සඳහා ඉදිරිපත් වෙනවා ද කියලා ප්‍රශ්නයක් මට ආවා. මේක මෙහෙම වෙන්නේ. ඇයි මෙතැන දී මේක මේ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො කියලා නොකියා කුසලමූලපච්චයා සංඛාරො කියලා පවත්වා ගෙන යන පොළේ? මේක පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙනවා ද අපේ හාමුදුරුවනේ.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- මට ඒක තේරුණේ නැහැ. ඒ ඔබතුමා විස්තර කරේ අපි අර මුලින් කතා කරපු න්‍යායයේ කොටසක් නේ ද?

ප්‍රශ්නකරු:- නෑ දැන් මේක තියෙන්නේ උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය යටතේ 433න් පස්සේ යන කොටස නේ. දැන් මෙතැන අපි 439 ඔතන කියලා තියෙන්නේ කුසලමූලපච්චයා සංඛාරො කියලා යි. නමුත් කලින් වතාවල අපි ඉගෙන ගත්තේ ඊට කලින් තිබ්බේ නය ක්‍රමය යටතේ දී, වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත කලින් ඇතිවන අවස්ථාවේ 404 දී කතා කරේ සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං කියලා යි. ඒ කියන්නේ දැන්, ලෝකෝත්තර කුසලයටත් අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො කියලා විස්තර කර ගෙන ආපු උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයේ අග්ගිස්සට තියෙන කුසල මූල විපාක නිද්දේසයේ දී එතැන දී මම බලාපොරොත්තු වුනා අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරො ම කියයි කියලා. නමුත් ඒකේ කියලා තියෙන්නේ කුසලමූලපච්චයා සංඛාරො කියලා යි. ඒකයි මගේ ප්‍රශ්නය වුනේ.

ස්වාමීන් වහන්සේ:- හරි. හරි. පැහැදිලි යි. දැන් මේ මෙතැන දී, දැන් කුසලමූලපච්චයා සංඛාරො කියලා කියන්න හේතුව. දැන් මේ අහේතුක සිත්වල, මේ වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත්වල කුසල

යෙදිලා නැහැ නේ. නමුත් කුසල් සිත් යෙදිලා නැති වුනාට, මේ වක්බුවිඤ්ඤාණ ආදී අහේතුක සිත් යෙදුනේ, මේ කුසල් සිතේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්. කුසල් සිතේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්. ඒ නිසා තමයි මෙතැන **කුසලමූලපච්චයා සංඛාරා** කියලා අහේතුක සිත්වලටත් දැම්මේ. දැන් අපි මුලින් කතා කරපු වක්බුවිඤ්ඤාණයට තිබ්බේ, **සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං** කියලා තමයි කෙලින් ම පටන් ගත්තේ.

නමුත් මේකෙ දී උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යය වෙන කොට, දැන් අර අකුසල් සිතේ හා ලෝකෝත්තර සිත්වල අවිද්‍යාව පෙන්නලා විපාක සිත්වල ඒ විපාක සිතට අදාලව තියෙන, දැන් කුසල් විපාක නම් ඒ කුසල් විපාකයට අදාළ වුනේ ඉපදිවිවි කුසල් සිත නේ. එතකොට ලෝකෝත්තර විපාක සිතෙන් ම, මම හිතන්නේ **කුසලමූලපච්චයා සංඛාරො** කියලා තමයි ඇත්තේ. ඒක අපි බලමු.

මෙතැන දී එතකොට අපේ මහත්මයා, ප්‍රත්‍ය වීම වෙන්වේ උපනිශ්‍රය වශයෙන්, අර මුලින් තිබුණු හට ගත්තු, අපි කියමුකො, අපි දානයක් දුන්නා. දානයක් දීලා කුසල් සිතක් ඉපදුණා. කාමාවචර කුසල් සිතක් ඉපදුණා. ඒ කාමාවචර කුසල් සිතක් ඉපදිවිවි නිසා, ඒ කුසලය විපාකයක් වශයෙන් අපට තමයි, අපට ඉෂ්ඨ අරමුණු හම්බ වෙනවා. හොඳ වස්තුව හම්බ වෙනවා. දේපළ හම්බ වෙනවා. හොඳ පුද්ගලයෝ හම්බ වෙනවා. මෙය හම්බ වුනේ අර කුසල් සිතේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්. ඒ නිසා එතකොට අර කුසල් සිත උපනිශ්‍රය වෙලා, අර කිව්වේ දැන් ඒ කුසලය හිතේ නැහැ. නමුත් එහෙම කුසලයක් කරපු නිසා තමයි මේ විපාකය ලැබුණේ, කියලා අන්න ඒ වගේ ප්‍රත්‍ය වීමක් තමයි මේ අහේතුක විපාක සිත්වලට කුසලය ප්‍රත්‍ය වෙලා තියෙන්නේ. පැහැදිලි වුනා ද?

ප්‍රශ්නකරු:- එතැනදිත් අපේ හාමුදුරුවනේ, අවිද්‍යාව කියන එක වක්‍රාකාරයෙන් හෝ උදව් වෙලා තියෙනවා නේ ද විපාකයට?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව් ඔව්. විපාකයට උදව් වෙලා තියෙනවා වක්‍රාකාරයෙන්. නමුත් එහෙම නො තිබුණා නම් මේ කුසල් සිත උපදින්න බැහැ නේ. අපි අර මුලින්, ඉස්සරෝම කතා කරා නේ අපි සූත්‍ර ක්‍රමයට කතා කරන කොටත් මේ කුසල් සිත් ඉපදුණේ අවිද්‍යාව කියන එක අප්‍රහීණ වශයෙන් තියෙන නිසා මේකේ භයානක කම දැකලා කියලා. ඒ වගේ විපාක සිතක් ඉපදුණේ මේක ඇත්තට ම සම්බන්ධ කරලා ගන්න ඕන කුසල් සිතකට. මේ කුසල් සිතේ ආනුභාවයෙන් උපදින විපාක සිත් නිසා. එතකොට වක්‍රාකාරයෙන් උදව් වෙනවා කියන කොට අපි මේක ගලපා ගන්න ඕනේ කුසල් සිතට ගලපාගෙන ඒ කුසල් සිත උපදින්නේ නැහැ අවිද්‍යාව නො තිබුණා නම්. ඒකේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් තමයි කුසල් සිත ඉපදුණේ. ඒ කුසල් සිතේ උපදින නිසා ඒකේ විපාකයක් වශයෙන් අපට මේ කියපු අහේතුක විපාක සිත් වක්‍රවිඤ්ඤාණ ආදී කුසල් විපාක සිත් හට ගත්තා. අන්න ඒ විදියට ඔක්කෝම සම්බන්ධ කරලා අර ගෙන තමයි මේක තේරුම් ගන්න ඕන මේ විදියට උපකාර වෙනවා කියලා. මොකද, ඒ නිසා අර කුසල් සිත හට ගන්නේ නෑ අවිද්‍යාව නො තිබුණා නම්, ඒ කුසල් සිත හට ගන්නේ නැත්නම් මේ විපාක සිත හට ගන්නේ නෑ කියලා අන්න එහෙම සම්බන්ධයක් තමයි අපි ඇති කර ගන්න ඕන. ඔබතුමා කියපු එක හරි ද?

දේවිකා මහත්මිය:- අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් ඒ කුසල් සිත්, දැන් අපි කුසලයක් කරලා එහෙම කුසල් සිත් ඉපදෙනවා නේ අපේ සිතේ. එතකොට ඒක අවිද්‍යාවෙන් තමයි ඇතිවුනේ. මෙහෙම උදාහරණයක් කියන්නකො, දැන් රුවන්වැලි මහා සෑය ගාව අපි කුසලයක් කලා. මොකක් හරි පූජාවක් කරා. දැන් ඒක මතක් වෙනවා. ... ඒ කියන්නේ අර ඇහෙන්, චක්ඛුවිඤ්ඤාණයෙන් ඒක දැන් මනසින් අපි නැවත ඒක එළියට එනවා. එතකොට දැන් ඇත්තට ම දැන් ඔබ වහන්සේ කියන අර කෝප්පයේ උදාහරණය කිව්වා වගේ, රුවන්වැලි මහාසෑයත් අපි ධාතුන් වශයෙන් ද බලන්න ඕන? භාවනාවක් කරන කොට එතකොට දැන් ඒ නිතර ඒක මතක් වෙන කොට කොහොම ද ඒක අපි අනිත් පැත්තට හරව ගන්නේ?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- ඔව් දැන් අපි විද්‍යා කිරීමක් කරන කොට, දැන් සාමාන්‍ය අපි කුසල් කරන කොට, එතැන දී අපි ඒ අරමුණ අර ගෙන ඒ කරපු කුසලයෝ සිහි කර ගෙන ඒ සිත බලවත් කර ගන්නවා. නමුත් විද්‍යා පැත්තෙන් ගන්න කොට එතැන ගත්තත් ඒත් අපි රැවැටිලා නේ. ඒ ඇති බවට අර ගෙන හරි, මම දැක්කා කියලා හරි රැවැටෙනවා. නමුත් අපි විද්‍යා කරලා මේ රුවන්වැලි සෑය අරමුණ ම අරමුණු කර ගෙන අපි හිතන්න ඕන, මෙතැන තියෙන්නෙත් අරමුණම ගත්තොත් අපි ධාතු වශයෙන් මෙතැන තියෙන්නෙත්, ඒ වගේ පට්ඨි ආපෝ තේජෝ වායෝ කියන ධාතු නිසා හට ගත්තු දෙයක්. ඒ නිසා හට ගත්තු යම් චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝ ටිකක් තිබුණා නම්, ඒ ටිකත් ඒ මොහොතේ ම නිරුඳ වෙනවා. දැන් මට මේ සිහි වෙන්නේ ඒ දැකපු දේ නිරුඳ වුනත්, නිරුඳ වෙච්චි දෙයක් තමයි අරමුණු වෙලා, මේ දැන් අරමුණකින් හම්බ වෙලා තමයි, මෙතැන මේ සිත් ටිකක් උපදින්නේ. ඒක තියෙනවා නෙවෙයි. ඒක ඒ මොහොතේ ම නිරුඳ වුනා කියලා අපට ඒකේ

නිරෝධය අනිත්‍යභාවය තේරුම් ගන්න කොට, අරට වඩා බලවත් වූ කුසල් සිතක් ඒ අරමුණු ම අරමුණු වෙලා උපදිනවා. දැන් ඉස්සෙල්ලා කුසල් සිත අපට ඉපදුණේ රුවන්වැලිසෑය ඇති බවට අර ගෙන මේක හොඳයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධාතුන් වහන්සේලා තියෙනවා කියලා අපට කුසල් සිතක් ඉපදුණා. මේ කුසල් සිත හැබැයි ලෝකයේ නැවත නැවත උපදින යහපත් වූ ඉෂ්ඨ විපාක ගෙනැත් දෙන කුසල් සිතක්. නමුත් මේකෙන් නැවත නැවත උපදින්න පුළුවන් කුසල් සිතක්. නමුත් අපි මේකම අරමුණු කරලා, රුවන්වැලිසෑය ම අරමුණු කරලා මේකේ ධර්මතාවය තේරුම් ගන්න කොට, ඒ සිත දැන් මේ වගේ ස්වභාවයෙන් යුක්ත දෙයක්. ඒ රූපය ද මෙහෙම ස්වභාවයෙන් යුක්ත දෙයක්. මේ නාම රූප දෙකම මේ විදියට ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගෙන ඉතුරු නැතුව ම නිරුඳ වෙනවා කියලා තේරුම් ගන්න කොට, අන්න අතන තියෙන නිත්‍යභාවය, ආත්මභාවය නිරුඳ වෙලා ඒ වණි රූපය ම අරමුණු වෙලා, බලවත් වූ විද්‍යානා සිතක් උපදිනවා. ඒක අරිට වඩා ප්‍රබල විද්‍යානා සිතක්. ඒක ලෝකයේ අර කියන ඉපදීම කම්කෑයකිරීම පිණිස පවතින සිතක් කියලා කියන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නකරු:- ඒකට යෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ම ඉන්න ඕන. බොහෝම පින්, ස්වාමීන් වහන්ස.

ප්‍රශ්නයක් (අපැහැදිලියි) :- තෙරුවන් සරණ යි, ස්වාමීන් වහන්ස, ඉස්සෙල්ලා ප්‍රශ්නයේ ඇත්තට ම මගේ ප්‍රශ්නයේ කොටසක් කියවුනා. ඇත්තට ම කතා කරන්නේ, ප්‍රායෝගිකව භාවනාව කරන අවස්ථාවක් ගැන යි. එතකොට දැන්

කෙටියෙන් කියනවා නම් සක්මනෙන් පටන් ගත්තොත්. දැන් දෙපා ස්පඨී වෙනවා නේ පොළොවට. ඒ අවස්ථාවේ දී ස්පඨීය සිතට දැනෙන්න කියලා අර ගෙන, ඒ ... මතු වෙන කොට දැනෙන සිතුවිල්ලක් බිඳි බිඳි යන බව එතැන දකිනවා. බිඳි බිඳි යන සිතුවිලි ටික දැක්කාට පස්සේ එතැන අරමුණක් ඇතිවෙන්න විදියක් නැහැ. ... ආයෙ මොකක් හරි, ශබ්දයකින් හරි, පෙනෙන දෙයකින් හරි, මොකක් හරි ආවා නම් එතෙක්දී ඒක ආයේ දැක්මක් විතර යි. ශබ්දයක් විතර යි කියලා ගත්තු ගමන්, ආයෙත් ඒ සිත බිඳිලා යනවා. ඔය විදියට ... සමාධි ගත ... ආවහම ... ගිහිල්ලා පයඝීඞ්ක ... වාඩිවුන වෙලාවේ දී, ටිකක් වෙලා යන කොට, ආනාපානය දිහා බලාගෙන හිටියහම, ඒකත් තුනී වෙලා ගිහිල්ලා, ඊට පස්සේ ඇතිවන ස්පඨීය දැනුනහම ඒකේ අර දැකීමේ හිතට දැනීම කියන එක යි. ඊට පස්සේ සිතෙන් බිඳිලා යනවා තමයි දකින්නේ. ඊට පස්සේ ඊළඟට මොකක් හරි සිතිවිල්ලක් ආවා නම් එතැන දී දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ ඇත්තට ම මේක සිතට ප්‍රශ්නයක් ආවා, මේකෙන් මම වේදනාවක් ඇතිවුනා, නැතිනම් මේක මම අල්ලා ගන්නා කියන එක හැඟීම් එන කොට ම මේකේ අල්ලා ගෙන හිටි නිසා මේකෙ වෙන්නේ. අතහරින්න ඕන කියන හැඟීම තමයි එතැන ඉන්නේ. ඊට පස්සේ ඒක එතැන ම නැති වෙලා යනවා ස්වාමීන් වහන්ස. ඒ විදියට දිගට කරන කොට සිතට එනවා අවස්ථාවක්, කිසිම සංස්කාරයකට අල්ලා ගන්න ඕන නැහැ. බැඳෙන්න ඕන නැහැ කියනවා වාගේ හැඟීමක් එනවා.

ඉතින්, එහෙම අවස්ථාවල දී ස්වාමීන් වහන්ස, මෙහෙම මේ විදියට කිසි ම දෙයක් මෙනෙහි කරන්න බැහැ. මගේ ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ, මේ දැන් අපි සාකච්ඡා කරපු දේවල් ඔළුවට වදිනවා. ඒ වුනාට ඒ භාවනාව ටිකක් දුර යද්දී මේවා කොහොම ද මෙනෙහි කරන්නේ කියන මේ ප්‍රශ්නයක් මට

තියෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ හිත ගන්නේ නෑ ස්වාමීන් වහන්ස, කිසිම දෙයක්. ...කැඩිවිච දේ බිඳි බිඳි යන සිතිවිලි ටිකකුයි මේකේ තියෙන භයානක කමයි සිතට ... ඇති කරන්න ඕන නේ කියන එක එනවා. ඉතින් ආයෙ ටිකක් වෙලා ගියහම සැරෙන් සැරේ මොනවා හරි සිතිවිලි ටිකක් එනවා. ඒකත් එක පාරට ම ... දකිනවා. දකින කොට ම නිරුඳ වෙලා යනවා. එබඳු තත්ත්වයක් තියෙන්නේ ස්වාමීන් වහන්ස. එතකොට මගේ ප්‍රශ්නය, මේ දැන් මේ අපි ඉගෙන ගත්ත දේවල් වචන වශයෙන් මෙනෙහි කරන්න ඕනේ ද?

ස්වාමීන් වහන්සේ:- නෑ, ඒක ඇත්තට ම මේ සියලු දේවල් ඉගෙන ගන්නේ ඔය තැනට සිත පත් කර ගන්න නේ. එතකොට මේ පටිච්චසමුප්පාදය ඉගෙන ගෙන බලාපොරොත්තු වෙන්නේ කෙනෙක් මේ හට ගත්තු දේවල් බිඳිලා යනවා. හට ගත්තු තැනින් නිරුඳ වෙනවා. මොකද, මේ ප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යූප්පන්න භාවයක් තියෙන්නේ. ස්ත්ත්ව-පුද්ගල භාවයක් නෙවෙයි. නිත්‍ය භාවයක් නෙවෙයි. කියන මෙන්න මේ ඇත්ත තේරුම් ගන්න තමයි අපි මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ මේ හැම එකක් ම කතා කරන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා කෙනෙකුට අවශ්‍ය නිත්‍යභාවය අයින් කර ගෙන මේ ඇති බවට ගන්න එක මුදවා ගෙන, ලෝකයෙන් නිදහස් වෙන්න හදනවා.

එතකොට ඒකට කෙනා කෙනාට එක එක මාගී න්‍යායයන් තියෙනවා. එතකොට භාවනා කර ගෙන යන කොට මේක නො තේරෙන කෙනාට තව තවත් පැහැදිලි කර ගැනීම අවශ්‍ය යි. නමුත් කෙනෙකුට එක තැනකින් හරි තේරෙනවා නම්, කෙනෙකුට තේරෙනවා නම් මේ හට ගන්න, අර ඔබ මේ කිව්වා වගේ, මේ ස්පඨිය නිසා යි මේ නාම රූප ධර්මයෝ හට ගන්නේ, ස්පඨි නිරුඳ වෙන කොට මේ හටගත් නාම රූප

සියල්ල ම නිරුඳ වෙනවා කියලා, ඔන්න එක එක න්‍යායයක්. එතකොට මේ න්‍යාය තමයි, දැන් ඔබතුමිය මේ පාදය උපයෝගී කර ගෙන උපමා කර ගෙන, මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවයකුයි පැහැදිලි කරන්නේ. එතකොට මේ න්‍යාය, මේක ම තමයි දැන් මේ අපි පැහැදිලි කර ගෙන ආවේ, ඔය සිද්ධිය.

දැන් එතැන අපි ධර්මතාවයක් වශයෙන් කිව්වොත්, කායවිඤ්ඤාණය ප්‍රගුණ යි. එතකොට කායවිඤ්ඤාණය මේ සුභ යි, සැපයි කියලා ගන්න පුළුවන් කමක් නෑ. මෙන්න මේ සිත ඉපදුණේ මෙන්න මේ වාගේ. මේක උපෙක්ඛාසහගත සිතක්. මේක කමීයට අනුරූපව හැදිවිවි එකක්. මෙතැන කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් උපදවා ගත්ත එකක් නෙවෙයි. මේකේ ඒකේ පටිච්චසමුප්පාදයේ නිරෝධය පැත්ත පෙන්නන කොට මේ දේවල් ඉතුරු නැතුව පෙන්නන කොට. ඔය කියන එක තැනකින් හරි මතු කරගත්තු නුවණ, කෙනෙකුට පැහැදිලි කර ගන්න, තේරුම් කර ගන්න තමයි, මේ සියල්ල පැහැදිලි කරන්නේ.

ඒ නිසා අපට ධර්මතාවය තේරෙනවා නම්, හට ගත්තු දේ හට ගන්න හට ගන්න දේ නිරුඳ යි කියලා තේරෙනවා නම්, අපට මේ හැම එකක් ම බල බලා, විස්තර බල බලා යන්න අවශ්‍ය නැහැ. නමුත්, එහෙම නුවණක් ඇතිකරගත්තු කෙනෙකුට ත් ධර්මය ඉගෙන ගන්න කියලා බැලුවා කියලා වරදක් නැහැ. එතකොට එයා, තවත් එයාට මේ පැහැදිලි වෙන්නේ, තමන් ඒ දැකපු දේ ම යි පැහැදිලි වෙන්නේ. තමන් දැන ගත්ත දේ මෙතැනත් කියලා තියෙනවා නේ. මෙතැනත් කියලා තියෙනවා. මේකෙත් කියලා තියෙනවා. කියලා, එයාට ප්‍රත්‍යක්ෂ වීමක් වෙනවා. නමුත් අර භාවනාවේ දී, භාවනා කර ගෙන යන කොට, අපි ඒ භාවනා කරන කොට මේ දේවල් හිත හිතා

කල්පනා කරන්න ඕනි කියලා අවශ්‍ය නැහැ. අත්‍යාවශ්‍ය නැහැ ඒවා.

කෙනෙකුට ධර්ම මනසිකාරයක් වශයෙන්, අපි කියමුකො භාවනා කර ගෙන යන කොට ථීනමිඨයක් ආවා. ඒ ථීනමිඨය දුරු කර ගන්න හිත සතුටු කර ගන්න ඕන. ඒ වෙලාවට මේ දහම් කරුණු කෙනෙක් නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. ඒ මෙනෙහි කිරීම නිසා නැවත හිත ථීනමිඨයෙන් අයින් වෙලා අතෙන්ට පත් වෙනවා. ආයෙන් තමන්ගේ ගමන හදා ගෙන යනවා. ඉතින් අන්න ඒ වාගේ උපකාරයක් ගන්න මේ දහම් මනසිකාරයන් කරාට, නමුත් තමන් කර ගෙන යන ප්‍රායෝගික භාවනා වැඩ පිළිවෙලේ දී ඒ දහම් දැනුම කියන එක අදාළ කර ගන්න එපා. ඒ වාගේ ම සමහර අය ප්‍රායෝගිකව තමන් ගේ භාවනා අත්දැකීම් මතක් කරන කොට, (මට එහෙම කතා කරලා තියෙනවා), ඇතැම් අය මේ ප්‍රායෝගික වැඩ පිළිවෙළ කියලා, තමන්ගේ අත්දැකීම් හැටියට කතා කරන්නේ අර දහම් දැනුම යි. ඒ මෙනෙහි කරලා තියෙන්නේ. ඇත්තට ම භාවනාවේ ප්‍රායෝගික අත්දැකීම කියලා කියන්නේ ඒක නෙවෙයි.

මේ වාගේ අපට ඇස් පනා පිට දකින්න ලැබෙන, හට ගත්ත දේ බිඳිලා යනවා. මේ ස්පර්ශ නිරෝධය කියන දකින එක, ඒක දැක්කේ කොහොම ද? ඒක අවබෝධ වුනේ කොහොම ද? අන්න ඒක තමයි භාවනාවේ අත්දැකීම කියලා කියන්නේ. ඒ තුළ තමයි අපට අර කියාපු නිවීමත් තියෙන්නේ. ඒ සඳහා අපට උපකාර සඳහා යි මේ සියලු දේවල් තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මේ සියල්ල මෙනෙහි කල යුතු යි, බැලිය යුතු යි, දැන ගත යුතු යි කියලා අවශ්‍යතාවයක් නෑ. නමුත් කෙනෙක් බැලුවොත් දැන ගත්තත් ඒ තුළින් තමන්ගේ දෘෂ්ටිය ම අර

දැක්ම ම තව තවත් සෘජු වෙනවා. තමන්ට විශ්වාසය, ශ්‍රද්ධාව කියන එක ඇතිවෙන එක වෙනවා. ඒක තමයි ඒකේ ප්‍රතිඵලය.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රත්‍යවේක්ෂාව

අපි කර ගෙන ආපු දේශනා මාලාව, පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය අද අපි මෙතැනින් අවසන් කරනවා. නමුත් ඒ අවසන් කරා කියලා ඔබ මේක අතහරින්න එපා. ඔබට මම මුලින් ම මේ දේශනාව මාතෘකා කරන කොට ම ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ තියෙන වැදගත්කම ආනිශංස, වාසි, ඒක නො දැන ගත්තොත් ඇතිවන අවාසි, අලාභය, හානිය මොකක් ද කියන එක දේවල් කතා කරා. ඉතින් ඒ නිසා ඒ දේවල් නැවත අහලා මේකේ නො තේරිවිච්ච දේවල් තේරුම් ගන්න උත්සාහවත් වෙන්න කියලා මතක් කරනවා. ඒ අර ලලිත් මහත්තයා කිව්වා වගේ මේ සාකච්ඡාව බොහෝම වටිනවා. එයට හේතුව තමයි මේ නො දන්නා ම පිරිසක් නෙවෙයි මෙතැන සම්බන්ධ වෙන්නේ. හොඳට ධර්මය දන්න, ධර්මය පිළිබඳ සොයන ඒ වාගේ ම තමන්ගේ වැටහිවිච්ච අදහස් ප්‍රකාශ කරලා, පැහැදිලි කරලා දීලා, මොනවා හරි අත් වැරදීමක් අඩුපාඩුවක් වුනා නම් ඒ දේවල් මේ ධර්මයේ චිරස්ථිතික සඳහා මේ දේවල් මතු කරලා පෙන්වීම කියන බොහෝම හොඳයි. ඒ නිසා මම ඒකේ ගොඩක් සතුටු වෙනවා.

ඉතින් මොකද, මේ හැම එකක් ම අවශ්‍ය යි අපට පුද්ගලයෙක් ආරක්‍ෂා කර ගන්න නෙවෙයි අවශ්‍ය වෙන්නේ. මට මගේ අනන්‍යතාවය හෝ මේ දේ මට අවශ්‍ය නෑ. ඊට වඩා ධර්මයේ යම් වැදගත්කමක් වුනොත් ඒක නිසා ලෝකයට වන හානිය ඊට වඩා භයානක යි. ඉතින් ඒ නිසා ඒ සියලු කෙලෙස් යටපත් කරලා දාලා අපි ධර්මය ඉදිරියට අර ගෙන මේ දේවල් ඉදිරියට යන්න ඒ ධර්මය ම පැහැදිලි කර ගන්න ඕන.

ඉතින් ඒ නිසා ඒ විවිධ අය විවිධ මහත්වරු, මහත්මීන් එකතු වෙලා මේ දේශනාව විචිත්‍රවත් කරලා, මේ සාකච්ඡාවේ අඩු ලුහුඬු තැන් තියෙනවා නම් ඒවා නිරවුල් කර ගෙන, ඒවා යන්න මේ පිරිස බොහෝම කලාපයන් මිත්‍ර පිරිසක් හැටියට, ඒ ලලිත් මහත්මයා කිව්වා වගේ, ඒක අපි අගය කරනවා.

ඉතින් විශේෂයෙන් මේ සාසනය විකෘති වෙන්න හේතුවලින් එකක් තමයි, මේ භික්‍ෂූන් වහන්සේලා විතරක් මේ ධර්මය දැන ගත්තහම ඒ ශ්‍රාවක පිරිස, මේ උපාසක උපාසිකා පිරිස එයාලා භික්‍ෂූන් වහන්සේ නමක් මොනවා කිව්වත් පිළිගන්න තත්ත්වයට ඇතැම් අය පත් වෙනවා. එයට හේතුව තමයි, තමන් නො දන්නා කම නිසා භික්‍ෂූන් වහන්සේ නමක්, ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් නේ කියන්නේ කියලා ඒක පිළිගන්නවා. ඉතින් ඒ භික්‍ෂූන් වහන්සේලා කෙරෙහි තියෙන ගෞරවය නැති කර ගන්න අවශ්‍ය නැහැ අපි.

නමුත් අද තත්ත්වයත් එක්ක යමක් හිතන කොට අප ගාව යම් හෝ අවබෝධයක් තියෙනවා නම් අර කියන දේ පිළිබඳව අපට හිතන්න හරි, දැඩිව අල්ලා ගැනීම කරන්නේ නැතුව, ඒක පිළිබඳව විමසන්න හරි පෙළඹෙනවා, තමන් ගාව යමක් තිබෙනවා නම්.

ඉතින් මට මෙහි දී කතා කරන කොට මතක් වෙවිච් එකක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේට මාරයා කිහිප වතාවක් ම ඇවිල්ලා ආරාධනා කිරීමක් කරා පිරිනිවන් පාන්න කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් තැනක දී දේශනා කරනවා මාරයාට, මම මාගේ පිරිස, හික්කු පිරිස, හික්කුණි පිරිස, උපාසක පිරිස, උපාසිකා පිරිස, මේ සිව්වණක් පිරිස යම් තාක් ධර්මයෙහි ව්‍යක්ත විශාරද නො වෙන තාක් කල් මම පිරිනිවන් පාන්නේ නෑ කියලා. යම් දවසක මම දැනගත්තොත් හික්කු, හික්කුණි, උපාසක, උපාසිකා කියන පිරිසට මේ ධර්ම පිළිබඳව සැකයක් නෑ, කුකුසක් නෑ. මේ සියලු දෙනා ම මේ ධර්ම පිළිබඳව දැන් අවබෝධ කර ගෙන තියෙනවා, වටහා ගෙන තියෙනවා, කියලා යම් දවසක දැන ගත්තා ද, එදාට මම පිරිනිවන් පාන්න තීරණය කරනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ බුද්ධ දේශනාවේ සඳහන් කරලා තියෙනවා. ඔබ ඒක අහලා ඇති.

ඉතින් මේකෙන් මොකක් ද මේ සඳහන් කළේ? මේ ධර්ම පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ එදා දැක්කේ ඔන්න ඔය විදියට යි. මේ හැමෝ ම ධර්මයෙන් දැන ගන්න ඕන. අපි අසන්නෝ පිරිසක් වෙලා, මොනවා කිව්වත් අපි මේ ඇතුළට දාගන්න ඕනේ කියන ඔය පැත්තකින් නෙවෙයි. ඒ සියලු දේ අපි ධර්මය, නිවැරදි ධර්මය අපි දැන ගෙන තිබුණොත් අපට කොයි දේ අහන්නත්, බයක් වෙන්න ඕන නෑ. ඒ නිසා ඒ දැන ගැනීම තුළ එකක්, තමන් වැඩෙනවා. තව පැත්තකින් අපි සාසනය රකින්න උදව් කරනවා. අද අපි මේ නිමිල සාසනයක් අද අපි මේ ස්පඨි කරන්නේ කුමක් නිසා ද? අතීතයේ ඒ උතුමන් වහන්සේලා ඒ කවුරු හරි ඒ උතුමන් වහන්සේලා මේක අමාරුවෙන්, කට පාඩමෙන්, උත්සාහයෙන් මේ නිවැරදි පිරිසිදු ධර්මය රැකගෙන ආපු නිසා තමයි අද අපට මේ පිරිසිදු ධර්මය ලැබුණේ.

ඉතින් ඒ නිසා අපි සිව්වනක් පිරිසට ම වගකීමක්, ඒ අනාගතයේ ඒ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා, රහතන් වහන්සේලා, අමාරුවෙන්, කට පාඩමෙන්, අර බැමිණිටියාසාය කාලයේ පවා මේවා ක්ලාන්තය අල්ලලා මහ පොළොවේ වැතිරිලා, හිටගෙන ඉන්න පණ නැහැ. නමුත් ඒ විදියට බිම දිගා වෙලා, ඒ ඇඟිල්ලෙන් වැල්ලේ පවා මේ සූත්‍ර කොටස් ලියමින්, අමතක වෙයි කියලා, ඒ විදියට දරාගෙන ආපු නිසා තමයි අද අපි මේ ධර්මය, අද අපි පිරිසිදු ධර්මය විඳින්නේ. ඒ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්. ඒ නිසා අපේත් වගකීමක් තියෙනවා මතු අනාගතයට මේ ධර්මය සුරක්ෂිත කරලා නිවැරදි ධර්මය තැබීමට.

ඉතින් ඒ නිසා අපි හැමෝම එකතු වෙලා, පුළුවන් තරම් ඒ ත්‍රිපිටක ධර්මය ඉගෙන ගෙන, ඒ ධර්මය පුහුණු වෙලා, ඒ නිවැරදි කල්‍යාන මිත්‍රයන්ගෙන් ඒ ධර්මය ඉගෙන ගෙන, මේ විදියට මේ ධර්මය ආරක්ෂා කරන්නට යෑම පිළිබඳව. ඉතින් ඒ නිසා ඒ ටිකත් මම මතක් කරමින් අපි හැම වෙලාවේ ම ඒ දහම් දැනුමට විතරක් පදනම් වෙන්නේ නැතුව, ඒ ප්‍රායෝගික පැත්තත් පුහුණු වෙන්න ඕන. තමන්ගේ හිත් හදා ගැනීම පැත්ත. මේ හැම එකක් ම අපි තේරුම් ගන්න ඕන. තේරුම් අර ගෙන, ඇතැම් කොටස් ඉන්නවා දහම් දැනුම පස්සේ විතරක් යනවා. ධර්මය දැනුම. ඒක ඊට පස්සේ එයා භාවනා අත්දැකීමට කියලා හිතා ගෙන ඉන්නවා. නමුත් ඒ භාවනා අත්දැකීම කියන්නේ තමන්ගේ අර ධර්මයේ දැනුම, අර භාවනා කරලා හිත සමාධිමත් වුනහම ඇතැම් දහම් කරුණු මෙනෙහි වෙවී, මෙනෙහි වෙවී එනවා. දහම් කාරණා තේරෙනවා. දහම් මනසිකාරයන් ඔස්සේ යනවා. හැබැයි ඒක නෙවයි භාවනා අත්දැකීම.

ඒ නිසා අපේ නිවරණ යටපත් වෙලා යම් සතුවක් එනවා. ඒක වෙන ම කාරණාවක්. නමුත් භාවනා අත්දැකීම කියන්නේ ඒ

මොහොතේ අපි ප්‍රායෝගිකව විඳින දේ යි. මේ දැනුමෙන් ඉගෙන ගත්තු දේ තමන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්නවා. ඒක තමන්ට වැටහෙන එකක්. ඒක වෙනම දෙයක්.

ඒ නිසා, අන්න ඒ දෙපැත්ත ම අපි අරන් යන්න ඕන. භාවනා අත්දැකීම, භාවනා දැනුම අවශ්‍ය යි අපේ මේ අපේ දැක්ම සෘජු කර ගන්න. භාවනාවට උපකාර කර ගන්න. ඒකෙන් නතර වෙන්නේ නැතුව අපි ප්‍රායෝගිකව ඒවා පුහුණු වෙමින් තමන්ගේ කෙලෙස් දුරු කර ගන්න, ආශ්‍රව දුරු කර ගන්න, අපි උත්සාහ කළ යුතු යි. ඒක ප්‍රතිපදාවක්. ඒක ප්‍රායෝගික අප තුළ ආධ්‍යාත්මයේ ඇතිවන අකුසල පිළිබඳව අරමුණු කරලා, ඒක නැති කර ගන්න දරන වැරක් වියහියක්. මේ දෙක ම අපට අවශ්‍ය යි. මේ සියල්ල මේ බුද්ධ සාසනය, මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය ලැබිවි මොහොතේ, අපි මේ සියල්ල කර ගන්න ඕනේ.

ඉතින් අන්න ඒ කාරණාව මතක් කරමින් අද දවසේ දී පමණක් නොවෙයි, මේ දක්වා යම් ධර්ම දේශනාවන් කරමින් යම් කුසලයක් සිධ කර ගත්තා නම්, ධර්ම දේශනා ප්‍රචාරය කිරීමෙන් මේ සාකච්ඡා කරමින්, ධර්ම ශ්‍රවණය කිරීමෙන් ඇතිකරගත්තු සියලු කුසල් මේ වෙලාවේ අපි පත්තානුමෝදනා, පත්තිදාන පත්තානුමෝදනා ශීඝ්‍රය යටතේ අපි මේ වෙලාවේ සිහි කර ගෙන, ඒ සියලු කුසල බලයන් දෙවියන්, ඥාතීන් අනුමෝදන් වේවා.

මේ සහසම්බන්ධ වෙවිච්ඡි සියලු දෙනාට ම ධර්මශ්‍රවණය කරන හැම දෙනාට මත් මේ කුසලධර්මයෝ ජීවිතයට උපනිශ්‍රය වේවා.

උපනිශ්‍රයවීමෙන් තමන්ගේ අකුසලය දුරු කර ගෙන ධර්මඥානය දියුණු කර ගෙන සත්පුරුෂ වූ කල්‍යාන මිත්‍රයෝ මුනගැසේවා.

මිත්‍යාදිට්ඨියෙන් මිදිලා, සම්මාදිට්ඨියට පත් වෙලා පාරමී සම්පූර්ණ කර ගෙන හැම දෙනාට ම සුවසේ ම මේ උතුම් තථාගත ධර්මය තුළින් තමන්ගේ සසර ගෙවා ගන්න, සසර නිමා කර ගන්න, මේ කුසල් සියලු ආකාරයෙන් ම උපනිශ්‍රය වේවා.

පාරමිතාවක් ම වේවා කියලා ආශීර්වාද ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

කරන ගමන් අපි මේ දක්වා දේශනාවන් සිඬකරගෙන යෑමේ දී යම් වරදක්, ප්‍රමාද දෝෂයක් සිදුවුණා නම් සියලු වරදට බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන ත්‍රිවිධරත්නයෙන්, පළමුව ද, දෙවනුව ද, තෙවනුව ද සමාව භජනය කරනවා.

ඒ නිසා අවසාන වශයෙන් අපි මේ සියලු කුසල් ප්‍රාර්ථනා ගාථාව කියලා පුණ්‍යානුමෝදනාවක් සිඬකරගෙන අවසන් කරමු.

ඉමිනා පුඤ්ඤකම්මෙන
මාමෙ බාල සමාගමො
සතං සමාගමො භොතු
යාව නිබ්බානපත්තියා.

ඉදං මෙ පුඤ්ඤකම්මං ආසවක්ඛයාවහං භොතු
සබ්බ දුක්ඛා පමුඤ්චතු.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

“හිතට පුළුවන් කම තියෙනවා නැති දේවලුත් අරමුණු කරන්න. ඒ නිසා කෙනෙකුට ඒක ගැන හිතන්න පුළුවන් කියන ඒ අරමුණ ඇති බවට අරගෙනත් කල්පනා කරන්න පුළුවන්, හිතන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒ අරමුණ නිරුඳ වෙලා, නිරුඳ වෙච්චි බව දැන ගෙනත් අපට ඒ ගැන හිතන්න පුළුවන්, කල්පනා කරන්න පුළුවන්. ඒ නිසා කෙනෙක් නිරුඳ වෙච්චි බව දැන ගෙන ඒ අරමුණ ගැන හිතලා කල්පනා කරන එකේ දී කෙලෙස් වෙන්තේ නැහැ. හොයා ගෙන යන්නේ නැහැ. මොකද, **නිරෝධය සංඛත යි.** නමුත් නැති දේ ඇති බවට අපි මේ අර ගෙන කරන කල්පනා, සිතීම, කිරීම නිසා තමයි ඔය කියපු කලහ විවාද සොයා ගැනීම, අල්ලා ගැනීම ඔක්කෝම අන්න ඒ නිසා යි. ඒ නිසා ඇත්තට ම අපට අවශ්‍ය වෙන්තේ ධර්මයේ මේ හැම එකක ම උගන්වන්නේ, අන්න ඒක යි. හට ගත්ත දේ හට ගත්ත තැන ම බිඳිලා යනවා. ඒක ලෝක ධර්මාවයක්. අන්න ඒ බව දැන ගෙන කටයුතු කරන්න. අමුතු දෙයක් නෙවෙයි. ඔබ මේ තැනත් ඇති බවට ගත්තේ තමන්ගේ මනසින් ම යි. ඒ නිසා තමයි කෙලෙස් අකුසල් ආවේ. ඒ නිසා ඔය අරමුණේ යථාර්ථය මෙන්න මේක යි. හට ගන්න මොහොතේ සිතේ ස්වභාවයක්. මේක තව සුළු මොහොතකින් මේ සියල්ල නිරුඳ වෙලා යන බව අපි දැන ගන්න ඕන. අන්න ඒක පුහුණු කරන්න කියන එක තමයි මේ විදහිනා හැම එකකින් ම බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පෙන්වලා තියෙන්නේ.